

หลวงปู่ศุขลือชาบวชปฏิบัติ

หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล

พระครูจิตตภาวนานุสิฐ
(หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล)

งานถวายเพลิงสรีรสังขาร

พระครูจิตตภาวนานุสิฐ (หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล)

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๓

ณ วัดป่าผาสุกคามเขต บ้านผาสุก ตำบลหนองกุงแก้ว

อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

เห็นที่น่ารังเกียจคือ
เห็นแก่ตัว
หลงที่น่ากลัวคือ
หลงตัวเอง

เข้าเฝ้าถวายสักการะสมเด็จพระสังฆราช ณ ตำหนักอรุณ
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

รับผ้าป่าจากคณะศิษย์โรงพยาบาลศิริราช ณ วัดป่าผาสูกคามเขต
วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๗

กำหนดการงานถวายเพลิงสรีรสังขาร
พระครูจิตตภาวนานุสิฐ
(หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล)

ในวันอาทิตย์-วันจันทร์ที่ ๑๗-๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓
ณ วัดป่าผาสุกคามเขต บ้านผาสุก ตำบลหนองกุงแก้ว
อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เวลา ๐๗.๐๐ น. พระภิกษุ-สามเณร ออกรับบิณฑบาต
เวลา ๐๘.๐๐ น. ถวายภัตตาหารพระภิกษุ-สามเณร
เวลา ๑๓.๐๐ น. ฟังพระธรรมเทศนา
เวลา ๑๔.๐๐ น. สวดมาติกาบังสุกุล
เวลา ๑๕.๐๐ น. เคลื่อนสรีรสังขารองค์หลวงปู่/ประชุมเพลิง

วันจันทร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เวลา ๐๖.๐๐ น. เก็บอัฐิ และเถ้าอังคาร
เวลา ๐๘.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเช้า/ทำบุญอัฐิ

หมายเหตุ/ มติคณะสงฆ์

โดยมีหลวงปู่เสถียร คุณวโร เป็นประธาน ได้กำหนดเรื่องเก็บอัฐิไว้ว่า
ไม่มีการแบ่งอัฐิ ถวายเพลิงเสร็จแล้ว เก็บรักษาไว้วัดป่าผาสุกคามเขต
ทั้งหมด การสวดมาติกาบังสุกุล มีประจำทุกวัน ในเวลา ๑๙.๐๐ น.
เป็นต้นไป

งานถวายเพลิงสรีรสังขาร
พระครูจิตตภาวนานุสิฐ
(หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล)

พิมพ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๓
จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย
คณะศิษยานุศิษย์

ออกแบบและจัดพิมพ์โดย

สาละพิมพ์การ

๙/๖๐๙ ซอยกระทุ่มล้ม ถนนพุทธมณฑลสาย ๔

ตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๒๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๙๒๔๕๒, ๐๖๑-๒๓๒-๕๕๒๙๘, ๐๙๖-๙๐๑-๘๘๘๕

Email : salapimpakarn@gmail.com

คำนำ

พระครูจิตตภาวนานุสิฐ (หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล) เป็นพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบ เป็นผู้รักษาจิต ตามฉายา จิตตปาโล มาจนเจริญอยู่ในบวรพระพุทธศาสนาโดยตั้งมั่นและเต็มเปี่ยมอยู่ในสังฆคุณทั้ง ๔ คือ

๑. สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ เป็นพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่เป็นปฏิบัติดีแล้ว

๒. อชุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ เป็นพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่เป็นปฏิบัติตรง

๓. ฉายปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ เป็นพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่เป็นปฏิบัติถูกแล้ว

๔. สามีจิปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ เป็นพระสงฆ์ที่ควรแก่การเคารพนับถือ

๕. อาหุเนยฺโย เป็นพระสงฆ์ที่ควรแก่ของคำนับ

๖. ปาหุเนยฺโย เป็นพระสงฆ์ที่ควรแก่การต้อนรับ

๗. ทกฺขิณเณยฺโย เป็นพระสงฆ์ที่ควรแก่ทักษิณาทาน

๘. อณฺชลิกรณีโย เป็นพระสงฆ์ที่ควรแก่การกราบไหว้ เคารพยกย่อง

๙. อนุตฺตโร ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺส เป็นพระสงฆ์ที่เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก

ท่านหลักเรือนออกปฏิบัติอยู่ตามป่าเขา วิเวกไปในที่ต่างๆ
มายาวนาน ถึงขนาดองค์ท่านยังพูดว่า ท่านเป็นพระเหล็กไหล คือ
ไหลไปไหลมา จรไปในถิ่นต่างๆ เรื่อยไป กระทั่งมาช่วงสิบปีเศษใน
ท้ายของชีวิตนี้เอง ท่านถึงเพลาการจาริกลงตามคำอาราธนาของ
ศิษย์และผู้ที่ท่านเคารพนับถือ

ท่านเป็นที่รู้จัก ยอมรับ และนับถือ จากหมู่มวลพระผู้ปฏิบัติดี
ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบ ทั้งหลายมานาน เพราะนอกจากจะคุ้นเคย
เป็นสหธรรมมิกร่วมพ่อแม่ครูอาจารย์องค์สำคัญ ที่เป็นผู้ค้ำจุน
พุทธศาสนาสายปฏิบัติมาด้วยกัน อาทิ หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ
หลวงปู่ชอบ ฐานสโม หลวงปู่กงแก้ว ขนดีโก หลวงปู่คำ สุ่มงฺคโล
หลวงปู่จวน กุลเชฏฺโฏ หลวงปู่สิงห์ทอง ปากาโร ฯลฯ แล้ว ในวิถี
แห่งอนาคาริกนั้น ท่านยังได้ออกแสวงหาวิมุตติธรรมร่วมกับ
สหธรรมมิก ซึ่งต่อมาท่านเหล่านั้นได้เจริญในธรรม เป็นพ่อแม่ครู
อาจารย์ที่พึงของสาธุชนจำนวนมากอีกด้วย แต่สำหรับสาธุชนทั่วไป
แล้ว เพิ่งมารู้จักหลวงปู่อาเมื่อ ๑-๒ ทศวรรษนี้เอง หลายคนได้รับ
การชี้แนะจากพ่อแม่ครูอาจารย์ที่ตนเองนับถือว่า ถ้ามีโอกาส ให้ไป
อุปัฏฐากดูแลหลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล ด้วย

วันหนึ่งราวปี พ.ศ.๒๕๔๖ หลวงปู่ได้เล่าประวัติการจำพรรษา
และเดินธุดงค์ให้ศิษย์จากโรงพยาบาลศิริราชคนหนึ่งฟังอย่าง
ละเอียดเป็นเวลาหลายชั่วโมง ระหว่างที่ท่านมาพักอยู่ที่วัดเครือวัลย์
กรุงเทพฯ ศิษย์คนนั้นสังเกตเห็นประโยชน์ในกายภาคหน้า จึงได้

จดบันทึกไว้ เมื่อนำมาพิมพ์ใส่กระดาษเรียบร้อยแล้ว ก็ได้้นำกลับไปถวายให้ท่านอ่าน พร้อมกราบเรียนถามเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่องหรือสงสัยอีกครั้ง ท่านอ่านแล้วกำชับว่า “ห้ามนำไปพิมพ์เผยแพร่จนกว่าท่านจะมรณภาพ เพราะไม่อยากให้คนรู้จักท่านมาก เกรงจะวุ่นวาย” ตลอด ๑๗ ปีที่ผ่านมา ศิษย์คนนั้นเก็บต้นฉบับประวัติของท่านไว้อย่างดี ตามคำมั่นที่ให้ไว้กับหลวงปู่ และเคยสอบถามพ่อแม่วรรณคดีครูอาจารย์อีกหลายรูปที่เคยรู้จักร่วมกับหลวงปู่ เพื่อเพิ่มเติมในเนื้อหาบางส่วนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ครั้นเมื่อหลวงปู่มรณภาพเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๓ คณะศิษยานุศิษย์จึงร่วมมือกันนำประวัติของหลวงปู่ที่บันทึกเก็บไว้แล้ว มาจัดพิมพ์หนังสือประวัติหลวงปู่เล่มนี้ขึ้น เพื่อบูชาพระคุณของท่าน

นอกจากนี้ ยังมีศิษย์ผู้อยู่ใกล้ชิดหลวงปู่ ในช่วงที่ท่านรับอาราธนามาสร้างที่พักสงฆ์อนาลโย จนพัฒนาเป็นวัดป่าอนาลโย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เขียนเล่าเรื่องในช่วงดังกล่าวให้ด้วย เพื่อให้เรื่องราวในช่วงหลังขององค์ท่านมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากเนื้อหาสองส่วนนี้แล้ว คณะศิษย์จากโรงพยาบาลศิริราชช่วยกันถอดคำเทศนาที่หลวงปู่แสดงธรรมไว้ในโอกาสต่างๆ อีก ๓ กัณฑ์ ประกอบกับมีศิษย์อีกสองท่านที่ได้บันทึกหรือรับฟังและเคยซักถามเรื่องต่างๆจากหลวงปู่เป็นประจำได้บันทึกหรือจดจำข้อธรรมะและเรื่องราวเกร็ดต่างๆ เอาไว้ด้วย จึงรวบรวมมาไว้เป็นปกิณกรรมอีกส่วนหนึ่ง

ทั้งหมดได้ประกอบกันขึ้นเป็นหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จ เพื่อแจกเป็นที่ระลึกในงานประชุมเพลิงสรีรสังขาร หลวงปู่ ในวันอาทิตย์ที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๓ นี้ ขอเดชแห่งความกตัญญูและเจตนาอันบริสุทธิ์นี้ ได้ยังมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในธรรมแต่ท่านทั้งหลายและข้าพเจ้าทั้งหลายด้วยเทอญ

*“ข้าแต่ท่านพระมหาเถระผู้เจริญ โดยความเป็นไปล่วงเกินอันใด ได้ถึงทัณฑ์แล้วซึ่งข้าพเจ้าทั้งหลาย ผู้เป็นคนพาล เป็นคนหลงเป็นคนไม่ฉลาด ด้วยประการใด จำเดิมแต่เกิดมา อาศัยความประมาท โดยอุบายไม่แยบคาย ได้กระทำความไม่เคารพในท่านพระอาจารย์ ผู้เป็นพระมหาเถระ ที่ทรงไว้แล้วซึ่งพระคุณอันน่าเคารพสักการะยิ่ง ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาที่ดี ด้วยใจที่ดี ต่อหน้าก็ดี ลับหลังก็ดี และระลึกได้ก็ดี ระลึกไม่ได้ก็ดี ขอท่านพระอาจารย์ ได้เมตตาให้อโหสิกรรม ซึ่งโทษอันเป็นไปล่วงเกินไปแล้วนั้น โดยความเป็นโทษอันล่วงเกินของข้าพเจ้าทั้งหลายนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลายจะสำรวมระวังต่อไป และเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดกาลนานเทอญฯ”

คณะศิษยานุศิษย์

๑๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๓

สารบัญ

ประวัติ

๑๗

พระครูจิตตภาวนานุสิฐ (หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล)

ธรรมเนียมของ หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล

วันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

๕๑

ณ วัดสังฆทาน จังหวัดนนทบุรี

วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

๖๓

ณ ชมรมพุทธทีโอที บริษัททีโอที จำกัด (มหาชน) กรุงเทพฯ

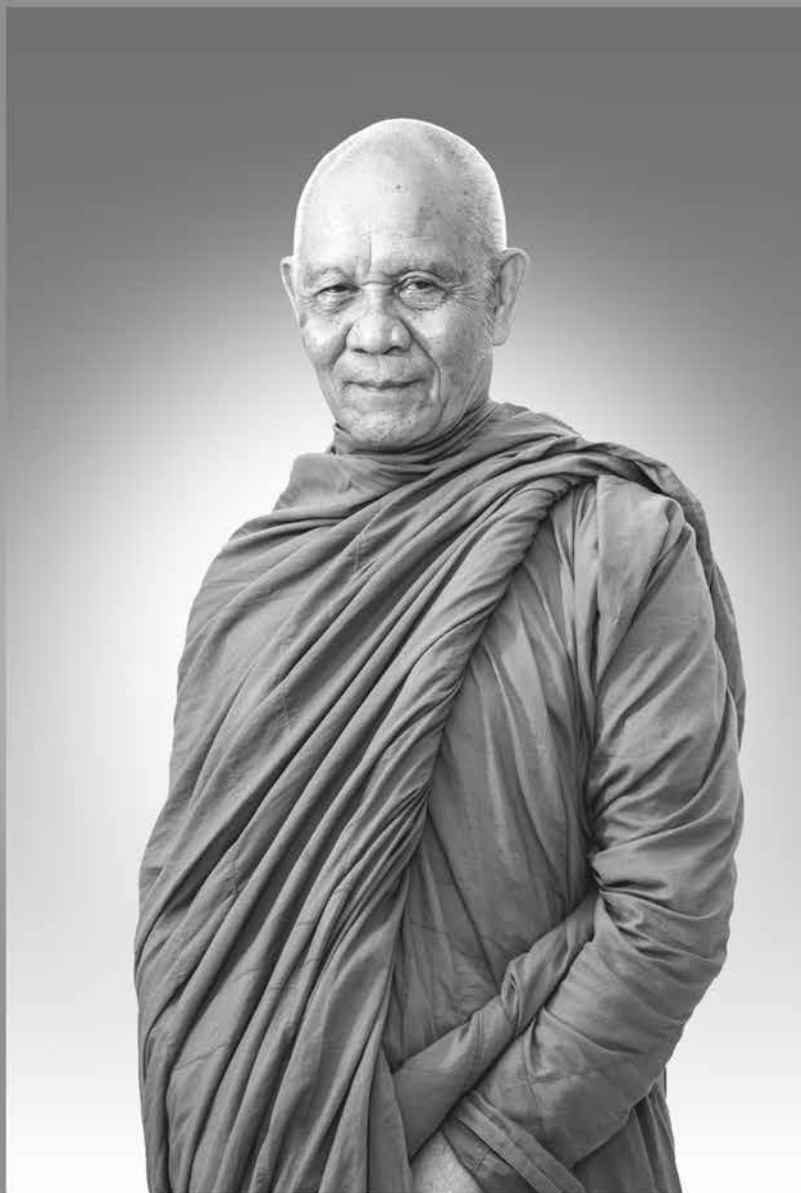
วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

๗๕

ณ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ

ปกิณกรรม

๘๗

ชาติภูมิ

หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล เดิมชื่อ สมหมาย ทานะสิงห์ เกิดเมื่อวันอังคาร แรม ๔ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๕ ณ บ้านกุดแห่ ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบัน คือ ตำบลกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร) เป็นบุตรของนายทา ทานะสิงห์ และนางกาย ทานะสิงห์ ท่านเป็นบุตรคนโต มีพี่น้องจำนวน ๔ คน ครอบครัวมีอาชีพทำนา

อุปสมบท

เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ เวลา ๑๘.๓๕ น.
ณ วัดป่าสุนทราราม ตำบลกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
โดยมีพระครูภัทรคุณาธาร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระปลัดบัวเรียน
เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระอาจารย์สิงห์ทอง ปากโร
เป็นพระอนุสาวนาจารย์

หลวงปู่เนย สมจิตโต

ลำดับการจำพรรษา

๙ **พรรษาที่ ๑-๒ พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๐๖** จำพรรษาที่วัดภูถ้ำพระ ตำบลกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กับหลวงปู่เนย สมจิตโต ขณะนั้น หลวงปู่เนยมีพรรษาได้ ๕ พรรษา (หลวงปู่เนย ท่านเป็นชาวบ้านกุดแห่เช่นเดียวกัน และอุปสมบทเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐)

ในหนังสือประวัติและพระธรรมเทศนา ของพระครูสุนทรศีลขันธ์ (หลวงปู่สิงห์ทอง ปากโจ) ได้กล่าวถึงภูถ้ำพระว่า ...“ภูถ้ำพระ ลักษณะเป็นเขาเตี้ยๆ ขนาดเล็ก ด้านตะวันออกเป็นพื้นราบ ด้านตะวันตกเป็นหน้าผาสูงชัน เหมาะแก่การชมทิวทัศน์เบื้องล่าง ตั้งอยู่บนรอยต่อทางทิศตะวันออก จรดบ้านคำไหล อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร ทิศตะวันตกอยู่ติดกับป่าและที่นา ห่างจากบ้าน

หลวงปู่สิงห์ทอง ปากโร

กุดแห่ประมาณ ๗ กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นเขาเตี้ย ธรรมชาติ
 ปลูกแต่งอย่างสวยงาม มีถ้ำหลายถ้ำ ที่สำคัญคือ ถ้ำพระที่มี
 พระพุทธรูปอยู่ในถ้ำมานมนาน มีสำนักสงฆ์ซึ่งอยู่ในการปกครอง
 ของวัดป่าสุนทราราม บ้านกุดแห่ ถ้ำภายในภูถ้ำพระมี ถ้ำเกลี้ยง
 ถ้ำจันทร์ ถ้ำเค็ง ฯลฯ”...

☸ **พรรษาที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๐๗** จำพรรษาที่วัดป่าสุนทราราม ตำบล
 กุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กับหลวงปู่สิงห์ทอง ปากโร

☸ **พรรษาที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๐๘** จำพรรษาที่วัดปากกลางสนาม
 บ้านหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร กับหลวงปู่แก้ว
 ขนุดโก ซึ่งเป็นศิษย์ผู้ใหญ่องค์สำคัญของ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล

☸ **พรรษาที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๐๙** จำพรรษาที่วัดป่าสุนทราราม
 ตำบลกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กับหลวงปู่สิงห์ทอง

หลวงปู่กงแก้ว ขนติโก

ปากโร เมื่อออกพรรษาแล้วได้ทราบข่าวว่าหลวงปู่ขาว อนาลโย อาพาธหนักอยู่ที่วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู จึงเดินทางตรงไปกราบนมัสการเยี่ยมท่าน เสร็จแล้วเดินทางไปพักอยู่ที่วัดป่าโนนแสนคำ บ้านหุงคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजะริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร ที่นั่นหลวงปู่ได้พบกับหลวงปู่คำ สุ่มงคโล ผู้เป็นศิษย์หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ซึ่งมีบ้านเดิมอยู่ที่บ้านเศรษฐี อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ท่านจึงตรงติดตามหลวงปู่คำไปทางภาคเหนือ โดยนั่งรถไฟจากอุดรธานีลงไปกรุงเทพฯ แล้วต่อรถไฟไปลงที่ลำปาง จากนั้นเปลี่ยนไปขึ้นรถบัสไปพะเยา และได้เที่ยวตรงๆ จนถึงเชียงราย

หลวงปู่คำ สุ่มงค์โล

❁ **พรรษาที่ ๖ พ.ศ.๒๕๑๐** จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านหนองเสา ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย กับหลวงปู่คำ สุ่มงค์โล พระอาจารย์ปิ่น ญาณวโร (ภายหลังท่านมาเป็นเจ้าอาวาสและมรณภาพ ที่วัดพุทธาราม บ้านคำตานา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร) และหลวงพ่อบุณ

เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงปู่เดินทางกลับมาทางภาคอีสานกับหลวงปู่คำ สุ่มงค์โล และพระอาจารย์ปิ่น ญาณวโร โดยมาทางอำเภอหล่มสัก แล้วเดินธุดงค์ขึ้นเขามาอำเภอด่านซ้าย เดินมาได้ครึ่งทาง พอดีมีรถผ่านมา จึงขอโดยสารรถเขามาลงที่บ้านสานตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย แวะพักที่วัดบ้านหนึ่งคืน ซึ่งเป็นวัดมหานิกาย (ขณะนั้นหลวงปู่ชอบยังไม่ได้สร้างวัดป่าสานตม)

หลวงปู่ชอบ จานสโม

รุ่งเช้าก็พากันเดินไปวัดป่าม่วงไข่ เพื่อกราบนมัสการหลวงปู่ชอบ จานสโม (ขณะนั้นท่านยังไม่อาพาธเป็นอัมพาต) พอตีหลวงปู่ขึ้นมา อจตุตโต ก็พาพระมาพักอยู่ที่นั่นด้วย จำนวนพระจึงมากกว่าปกติ ทำให้บิณฑบาตไม่ค่อยพอฉัน คณะของหลวงปู่จึงพักอยู่ไม่กี่วัน ก็กราบลาหลวงปู่ชอบ เดินทางลงเขามา แวะกราบหลวงปู่หลุย จันทสาโร ที่วัดถ้ำแก้งยาว บ้านโคกแฝก อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

จากนั้นได้ข่าวว่าหลวงปู่พรหม จิรปุณโณ วัดประสิทธิธรรม บ้านดงเย็น อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี อาพาธ จึงพากันเดินทางมากราบเยี่ยมท่าน แล้วพากันมาอยู่ที่วัดป่าโนนแสนคำ บ้านหุงคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร

๙ **พรรษาที่ ๗ พ.ศ.๒๕๑๑** จำพรรษาที่วัดป่าโนนแสนคำ บ้านทุ่งคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร กับหลวงปู่คำ สุ่มโคโล เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงปู่คำเดินทางกลับไปบ้านเศรษฐี อันเป็นบ้านเกิดของท่าน ที่อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี แต่หลวงปู่ยังคงอยู่ที่วัดป่าโนนแสนคำ

เมื่อล่วงเข้า พ.ศ.๒๕๑๒ หลวงปู่เนย สมจิตโต เติบรุติจาก ยโสธร มาพักที่วัดป่าโนนแสนคำด้วยกัน ท่านทั้งสองจึงชักชวนกัน เติบรุติจะไปพักที่วัดถ้ำจันทน์ อำเภอยโสธร จังหวัดหนองคาย (ปัจจุบันเป็นอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ) โดยระหว่างทาง ได้แวะกราบนมัสการ หลวงปู่แดงอ่อน กลุยาณธมโม ที่วัดป่าวานรนิวาส (ปัจจุบันคือ วัดธรรมนิเวศวนาราม อำเภอยานรนิวาส จังหวัดสกลนคร) ถ้ำจันทน์เป็นที่ที่พระอาจารย์จวน กุลเชษฐโจ เคยไปจำพรรษาอยู่หลายปี และภายหลังได้สร้างเป็นวัดถ้ำจันทน์ขึ้น ดังที่มีปรากฏในหนังสือชีวประวัติ ปฏิปทา และธรรมเทศนา พระอาจารย์จวน กุลเชษฐโจ ตอนหนึ่งดังนี้

“...ขอให้ญาติโยมพาไปสำรวจที่กลางดงศรีชมภู เขตอำเภอยโสธร พบสถานที่แห่งหนึ่ง มีลักษณะคล้ายๆ กับซากเมืองเก่า มีลานหินยาวคล้ายกับถนนคอนกรีตเป็นระยะนับเป็นสิบกิโลเมตร บางแห่งก็เป็นทรงกลมคล้ายกับสนามม้าในกรุงเทพฯ บางแห่งก็เป็นคล้ายๆ กับปราสาทราชวังสูงหลายชั้นหักพังลงมากองทับถมกันอยู่ เป็นโขดหิน เป็นหินผา และพลาญหินอันกว้างใหญ่ มีโตรกถ้ำเหวลึกมากมาย ชาวบ้านเรียกกันว่า ถ้ำจันทน์ เพราะบริเวณแห่งนี้ เต็มไปด้วยต้นไม้พันธุ์นานาพันธุ์ ขนาดต่างๆ แน่นไปหมด เป็นดินแดนสงบ

ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ ข้าพเจ้าเห็นเป็นสถานที่เหมาะสมแก่การบำเพ็ญภาวนา จึงขอให้ญาติโยมช่วยยกแคร่ปลูกเป็นร้านเล็กๆ...”

เมื่อกลับจากวิเวกที่ถ้ำจันทน์ หลวงปู่และหลวงปู่เนย สมจิตโต จำพรรษาร่วมกันที่วัดป่าโนนแสนคำ บ้านทุ่งคำ (และหลวงปู่เนยก็อยู่จำพรรษาที่วัดนี้มาตลอดจนกระทั่งมรณภาพ เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๕)

❁ **พรรษาที่ ๘ พ.ศ.๒๕๑๒** จำพรรษาที่วัดป่าโนนแสนคำ บ้านทุ่งคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร กับหลวงปู่เนย สมจิตโต

เมื่อล่วงเข้าฤดูร้อน เดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๑๓ หลวงปู่เดินทางไปกราบนมัสการ พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ ที่ภูทอก อำเภอวังสามหมอ จังหวัดหนองคาย (ปัจจุบันเป็นอำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ) ซึ่งพระอาจารย์จวนเพิ่งเริ่มเข้าไปสร้างวัดภูทอกเป็นปีแรก กำลังก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ ตลอดจนถึงสะพานไม้รอบเขาภูทอก หลวงปู่จึงได้อยู่ช่วยท่านพระอาจารย์จวน ทำสะพานไม้รอบเขาภูทอก และได้จำพรรษาอยู่กับท่านพระอาจารย์จวน

❁ **พรรษาที่ ๙ พ.ศ.๒๕๑๓** จำพรรษาที่วัดเจติยาคีรีวิหาร (ภูทอก) อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ กับพระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ เมื่อออกพรรษาแล้ว ได้กราบลาพระอาจารย์จวนไปเที่ยวธุดงค์ โดยข้ามแม่น้ำโขง เดินไปถึงเมืองเวียงจันทน์ และได้ข้ามกลับมาพักปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่เทศก์ เทสรังสี ที่วัดหินหมากเป้ง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย จากนั้นได้เที่ยวธุดงค์ไปเรื่อยๆ

พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ

จนมาถึงอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และขึ้นรถบัสตั้งใจจะไป
เชียงใหม่ แต่เปลี่ยนใจไปลงที่ลำปาง แล้วเดินธุดงค์ไปพักอยู่ที่ถ้ำ
สุขเกษมสวรรค์ อำเภอกะเม็ง จังหวัดลำปาง จากนั้นได้เดินทางไป
ทางจังหวัดจันทบุรี

๙ พระราชที่ ๑๐ พ.ศ.๒๕๑๔ จำพรรษาที่วัดป่าคลองกึ่ง
อำเภอมะนัง จังหวัดจันทบุรี กับพระอาจารย์มหาเข็ม จิตธมโม
เมื่อออกพรรษาได้ธุดงค์ไปพักอยู่ที่เกาะหมาก จังหวัดตราด
อยู่ราว ๑-๒ เดือน แล้วกลับมาที่วัดป่าคลองกึ่งอีก จากนั้น
หมู่เพื่อนพระได้ชวนไปธุดงค์ทางภาคเหนืออีกครั้ง จึงเดินทาง
โดยรถไฟลงที่พะเยา และพบกับพระอาจารย์เสถียร คุณวโร และ

พระอาจารย์มหาเข็ม จิตธมโม

พระอาจารย์ปิ่น ปิยธมโม ซึ่งเป็นศิษย์ของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร และมีพรรษาเท่ากันกับหลวงปู่ ทั้งสามองค์จึงได้เที่ยวธุดงค์ร่วมกัน ไปตามป่าเขาในเขตรอยต่อเชียงรายและเชียงใหม่

๙ พระรชาที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๑๕ จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านมุเซอ (บ้านห้วยน้ำซุ่น) ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย กับพระอาจารย์เสถียร คุณวโร พระอาจารย์ปิ่น ปิยธมโม และ พระอาจารย์กวง โกสโล รวม ๔ องค์ สถานที่นี้เป็นที่ที่หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต หลวงปู่เทสก์ เทสรสสี หลวงปู่ขาว อนาลโย หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ เคยไปจำพรรษามาก่อน ชาวบ้านจึงได้รับการอบรมสั่งสอน มาเป็นอย่างดี ขณะนั้นยังมีผู้เฒ่าผู้แก่ที่ได้รับการอบรมจาก หลวงปู่มั่น อยู่หลายคน เมื่อออกพรรษาแล้ว ชาวบ้านนำผ้าขาวมา ถวาย หลวงปู่และหมู่คณะจึงเดินทางลงเขา มาพักที่วัดรัตนวราราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา กับพระอาจารย์ไพบูลย์ สุมงคลโล เพื่อ ตัดเย็บผ้าจีวร

พระอาจารย์ปิ่น ปิยธมโม พระอาจารย์สมหมาย จิตตปาโล
และพระอาจารย์เสถียร คุณวโร ช่วงที่เฝ้าฯ รุดงค์ร่วมกัน
ในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พ.ศ.๒๕๑๔

เมื่อตัดเย็บผ้าจีวรเสร็จแล้ว จึงพากันเดินรุดงค์กลับมาทาง
เชียงใหม่อีก โดยมาพักรับการอบรมจากหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ ที่วัด
ดอยแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งขณะนั้นยังมีพระเถร
อยู่ไม่กี่องค์ จากนั้นได้ชักชวนพระอาจารย์เสถียรและพระอาจารย์ปิ่น
เดินรุดงค์ไปแม่ฮ่องสอน โดยข้ามเขาผ่านไปทางเชียงดาว เวียงแหง
ปาย จนไปถึงแม่ฮ่องสอน และพักอยู่กับหลวงปู่บุญฤทธิ์ ปณฺฑิโต
ที่วัดป่าบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อได้เวลาพอสมควรแล้ว จึงพากันเดินทางโดยรถกลับมา
เชียงใหม่ และเดินทางต่อไปพักกับหลวงปู่หลวง กตปุญฺโณ ที่วัดป่า

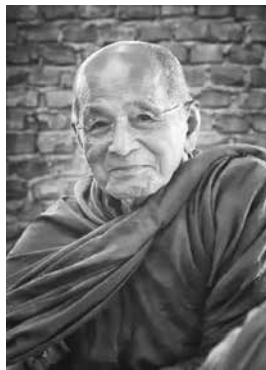
พระอาจารย์ปิ่น ปิยธมโม

พระอาจารย์เสถียร คุณวโร

พระอาจารย์กวาง โกสโล

พระอาจารย์ไพฑูรย์ สุมงคลโ

ลำราญนิवास อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง หลวงปู่หลวงได้แนะนำ
ถึงวัดถ้ำพระสบาย ว่าเป็นสถานที่สงบวิเวก แต่ไม่ค่อยมีพระไปพัก
และเป็นสถานที่ที่ท่านพ่อลี ธมฺมธโร และหลวงปู่ชอบ จานสโม
เคยไปจำพรรษา (ระยะนั้นหลวงปู่แวน ธนปาโล อยู่ทางสกลนคร
ยังไม่ได้มาอยู่ที่วัดถ้ำพระสบาย) คณะของท่านจึงเดินทางไปพำนัก
ที่นั่นจนกระทั่งเข้าพรรษา

❁ **พรรษาที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๑๖** จำพรรษาที่วัดถ้ำพระสบาย
ตำบลนาควัว อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง ร่วมกับพระอาจารย์เสถียร
คุณวโร และพระอาจารย์ปิ่น ปิยธมฺโม เมื่อออกพรรษาแล้วก็พากัน
เที่ยวธุดงค์ต่อไปทางแถบจังหวัดพะเยา และขึ้นไปพักอยู่ที่บ้าน
มุเซออีก

❁ **พรรษาที่ ๑๓ พ.ศ.๒๕๑๗** จำพรรษาที่เสนาสนะป่า
บ้านมุเซอ (บ้านห้วยน้ำซุ่น) ตำบลท่าก้อ อำเภอมะเข จังหวัด
เชียงใหม่อีกครั้ง กับพระอาจารย์เสถียร คุณวโร และพระอาจารย์ปิ่น
ปิยธมฺโม แต่ว่าปีนี้จำพรรษาแยกกันคนละแห่งไม่ไกลกัน จะมา
รวมกันเฉพาะวันอุโบสถ เมื่อออกพรรษาแล้ว ก็พากันเดินธุดงค์
กลับมาทางลำปางอีก

❁ **พรรษาที่ ๑๔ พ.ศ.๒๕๑๘** จำพรรษาที่เสนาสนะป่า
ดอยต้อ อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง กับพระอาจารย์เสถียร คุณวโร
เพียง ๒ องค์ ส่วนพระอาจารย์ปิ่นเดินทางกลับไปวัดป่าอุดมสมพร
จังหวัดสกลนคร (ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๔ พระอาจารย์ปิ่น ปิยธมฺโม
และพระอาจารย์ทองฮวด จานวโร พร้อมคณะพระเถร รวม ๗ รูป

ไปรุดงค์ทางภูพาน อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และถูกพวกคอมมิวนิสต์จับตัวไป ด้วยเข้าใจผิดว่าท่านเป็นสายลับของทางราชการ สุดท้ายนำพระอาจารย์ปิ่นและพระอาจารย์ทองฮวดไปสังหารถึงแก่มรณภาพ แต่ปล่อยตัวพระเถรที่เหลือออกมา)

หลวงปู่เล่าว่าสมัยอยู่ดอยต๊อก ต้องไปบิณฑบาตไกลมาก เมื่อออกพรรษา ท่านเที่ยวรุดงค์องค์เดียวไปทางผาซ้าง ผางั่ว เขตจังหวัดน่าน และอาพาธหนักด้วยไข้มาลาเรีย ทหารจึงนิมนต์ขึ้นเฮลิคอปเตอร์มาพักรักษาที่โรงพยาบาลน่าน เมื่อหายดีแล้ว ท่านรุดงค์กลับมาทางพะเยา และเดินทางต่อไปยังจังหวัดเชียงราย

❁ **พรรษาที่ ๑๕ พ.ศ.๒๕๑๙** จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านเขียะ (ภายหลังสร้างเป็น วัดดอยเวียงเกียง) ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ร่วมกับพระอาจารย์จรัส ฐมฺมโร และพระอีก ๒ รูป เณร ๕ รูป รวมทั้งสิ้น ๙ รูป

ท่านพระอาจารย์จรัส ฐมฺมโร เล่าว่า เวลานั้นป่าแถวบ้านเขียะ มีสัตว์ป่าชุกชุมมาก โดยเฉพาะงู และในพรรษานี้มีหนอนมากัดกินต้นข้าวในนาทั่วทั้งอำเภอเชียงของ ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนกันทั่วทุกบ้าน ท่านพระอาจารย์จรัสจึงคิดอุบาย แนะนำให้ชาวบ้านนำน้ำล้างบาตรที่สะอาดของพระเถร ไปประพรมในไร่ นา พร้อมบริกรรมคาถาไปด้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เชื่อและไม่ปฏิบัติตาม มีเพียงบ้านเดียวที่ศรัทธา และลองปฏิบัติตามคำแนะนำของท่าน ปรากฏว่าหนอนที่เคยกัดกินข้าว กลับหายไปจากนาแปลงนั้นอย่างหมดสิ้น เป็นที่น่าประหลาดใจ

พระอาจารย์จรัส ธรรมชโร

เมื่อออกพรรษาแล้วหลวงปู่และพระเถรทั้งหมดเดินทางมา วัดรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อร่วมรับกฐินกับ พระอาจารย์ไพบูลย์ สุ่มงคโล จากนั้นท่านได้เดินทางกลับมาทาง อีสาน และได้ไปกราบนมัสการหลวงปู่ฝั้น อาจาโร ที่กำลังอาพาธอยู่ที่วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร และเที่ยวธุดงค์เรื่อยไปจนได้กลับไปทางภาคเหนืออีก

❁ **พรรษาที่ ๑๖-๑๗ พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๑** จำพรรษาที่วัด ดอยแม่ปิ้ง อำเภอพร้าวกะเทียม จังหวัดเชียงใหม่ กับหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ มีพระที่จำพรรษาด้วยกันได้แก่ หลวงปู่หนู สุจิตฺโต พระอาจารย์ทวี จิตตคฺคฺโต พระอาจารย์คำบ่อ จิตปณฺโณ พระอาจารย์เจริญ ญาณวฑฺฒโน พระอาจารย์สมัย ธรรมโสโก พระอาจารย์หนูพิน จานฺตฺตโม ระหว่างออกพรรษาก็ได้เที่ยวธุดงค์อยู่ตามป่าเขาในเขตเชียงใหม่

หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ

และเชียงรายนั้น เช่น ป่าเมี่ยงแม่สาย ป่าเมี่ยงขุนบัง บ้านทุ่งบวกร้าว เป็นต้น จนกระทั่งปี ๒๕๒๒ จึงเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านเกิด และจำพรรษาที่ภูเก้าพระ

❁ **พรรษาที่ ๑๘ พ.ศ.๒๕๒๒** จำพรรษาที่วัดภูเก้าพระ ตำบลกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เมื่อออกพรรษาแล้วได้ทราบข่าวว่าหลวงปู่กงแก้ว ขนติโก อาพาธมาพักรักษาอยู่ที่โรงพยาบาลจังหวัดนครราชสีมา จึงเดินทางมาพักที่วัดป่าสาละวัน และเดินทางโดยรถเมล์ไปกลับโรงพยาบาลทุกวัน เพื่อดูแลอาการอาพาธของหลวงปู่กงแก้วจนกระทั่งหลวงปู่กงแก้วมรณภาพ และมีการประชุมเพลิงศพในเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๒๓ ที่วัดป่ากลางสนามบ้านหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีครูบาอาจารย์

พระอาจารย์ประสิทธิ์ ปุณณมากโร

มาร่วมงานจำนวนมาก เช่น หลวงปู่หล้า เขมปัตโต พระอาจารย์สิงห์ทอง ธรรมวโร เป็นต้น หลวงปู่เล่าว่า ครั้งนี้เป็นการได้พบกับพระอาจารย์สิงห์ทอง ธรรมวโร เป็นครั้งสุดท้าย เพราะไม่กี่วันต่อมาท่านพระอาจารย์สิงห์ทองก็มรณภาพด้วยเครื่องบินตกที่จังหวัดปทุมธานี พร้อมกับหลวงปู่บุญมา จิตเปโม พระอาจารย์วัน อุตตโม พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ และพระอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๓

เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๓ หลวงปู่เดินทางไปพักกับหลวงปู่บุญ ชินวโส ที่วัดป่าศรีสว่าง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เพื่อร่วมงานถวายเพลิงศพ พระอาจารย์สิงห์ทอง ธรรมวโร และพระอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม

พระอาจารย์จันทร์เรียน คุณวโร

เสร็จงานแล้วท่านได้เดินทางไปกราบนมัสการหลวงปู่ชาวนาโย ที่วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู และเที่ยวรุดงค์ต่อไปทางจังหวัดเลย โดยเดินขึ้นไปทางภูเรือ แล้วเลยไปทางอำเภอด่านซ้าย โดยไปพักกับพระอาจารย์ประสิทธิ์ ปุณณมากโร ที่วัดป่าศิรุ้งเรือง บ้านโป่งชี อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และตั้งใจว่าจะจำพรรษาที่ท่านพระอาจารย์ประสิทธิ์ พอดีใกล้เข้าพรรษา ชาวบ้านสานตมพากันมากราบพระอาจารย์ประสิทธิ์ เพื่อขอพระไปจำพรรษาที่วัดป่าบ้านสานตม เนื่องจากไม่มีพระอยู่เลย พระอาจารย์ประสิทธิ์จึงส่งหลวงปู่กับพระอีก ๒ รูป ไปจำพรรษาที่วัดป่าบ้านสานตม

❁ **พรรษาที่ ๑๙ พ.ศ.๒๕๒๓** จำพรรษาที่วัดป่าบ้านสานตม ตำบลสานตม อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย วัดป่าบ้านสานตมนี้เป็นวัดที่หลวงปู่ชอบ จานสโม สร้างขึ้น เป็นสถานที่วิเวกและมีอากาศหนาวเย็นมาก ขณะเดียวกันพระอาจารย์จันทร์เรียน คุณวโร ก็มาจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าบ้านสวนกล้วย ตำบลกกทอง อำเภอเมือง

จังหวัดเลย ซึ่งอยู่เชิงเขาภูเรือ ไม่ไกลจากวัดป่าบ้านสนทมมากนัก เมื่อออกพรรษาแล้ว พระอาจารย์จันทร์เรียนยังรุดงค์มาพักกับ หลวงปู่อยู่หนึ่งอาทิตย์ ก่อนจะเดินรุดงค์ต่อไปทางบ้านห้วยลาด ท่านทั้งสองจึงรู้จักคุ้นเคยกันมาแต่ครั้งนั้น หลวงปู่ยังเล่าอีกว่า ปีนี้ หลวงปู่ชอบ จานสโม เดินทางมาพักที่วัดป่าบ้านสนทมราว ๓-๔ วัน ก่อนจะเดินทางต่อไปเยี่ยมพระอาจารย์จันทร์เรียนที่วัดป่าบ้านสวนกล้วย

หลวงปู่เดินทางลงไปโคราช แล้วนั่งรถไฟไปอุบลราชธานี โดยไปพักที่วัดป่าสว่างพิมพ์ธรรม บ้านโคกสว่าง กับพระอาจารย์ บัวกัน สิริธโร จากนั้นเดินทางต่อไปพักที่วัดเหวสินธุ์ชัย อำเภอลำทะเมนชัย แล้วกลับเข้าเมืองอุบลฯ ไปพักที่วัดหนองบัว เมื่อฉันเข้า เสรีจก็ขึ้นรถ เดินทางกลับไปวัดป่าสุนทรารม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พอตีหลวงปู่สิงห์ทอง ปากาโร เดินทางไปกรุงเทพฯ ท่านจึงต้องอยู่เฝ้าวัดป่าสุนทรารมชั่วระยะหนึ่ง

เมื่อหลวงปู่สิงห์ทองกลับมาแล้ว ท่านจึงกราบลาไปวิเวกที่ ภูเก้าพระชั่วระยะหนึ่ง จากนั้นเดินทางไปกราบหลวงปู่เนย สมจิตโต ที่วัดป่าโนนแสนคำ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และได้ไป ร่วมงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์วัน อุตตโม ที่วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร และพระอาจารย์ จวน กุลเชฏโฐ ที่วัดภูทอก อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ ด้วย เมื่อ เสร็จงานพระราชทานเพลิงศพทั้งสองงานแล้ว ท่านจึงเดินทางไป ขอนแก่น และเดินทางโดยรถกลับไปเชียงใหม่

๙ พระราชที่ ๒๐ พ.ศ.๒๕๒๔ จำพรรษาที่วัดดอยแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ กับหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ หลวงปู่หนู สุจิตฺโต พระอาจารย์ทวี จิตฺตคฺตฺโต เมื่อออกพรรษาแล้ว ท่านเดินทางมาพักที่วัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ และเดินทางต่อไปพักที่สำนักสงฆ์บางไทร จังหวัดอยุธยา ก่อนจะเดินทางไปจังหวัดฉะเชิงเทรา เดินดุจค์เข้าไปในป่าลึก ซึ่งเต็มไปด้วยไม้ใหญ่และสัตว์ป่า

๙ พระราชที่ ๒๑ พ.ศ.๒๕๒๕ จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบึงล่องบ้านเกาะกระทิง อำเภอสนมชัยเขต (ปัจจุบันเป็น อำเภอท่าตะเกียบ) จังหวัดฉะเชิงเทรา ชาวบ้านที่นั่นส่วนใหญ่เป็นชาวกูไท อพยพมาจากอำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร จึงมีศรัทธาดี ปลุกกระท่อม ๒ หลังให้ท่านจำพรรษากับพระอาจารย์หวัน (คนละองค์กับพระอาจารย์หวัน จุลปณฺธิโต วัดป่าจุลปณฺธิตาราม จังหวัดหนองบัวลำภู) โดยปีก่อนหน้านั้น คือ พ.ศ.๒๕๒๔ หลวงปู่ผาง ปริปฺภุณฺโณ ก็เคยมาจำพรรษาที่นี่ ก่อนจะเดินทางกลับไปอยู่ที่วัดประสิทธิธรรม บ้านดงเย็น อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

หลวงปู่เล่าว่า พรรษานี้ท่านเป็นไข้มาลาเรียตลอดทั้งพรรษา เมื่อออกพรรษาแล้วจึงไปพักรักษาอาการที่โรงพยาบาลชลบุรี เมื่อหายดีแล้วท่านจึงเดินทางไปนครราชสีมาและขอนแก่น

หลวงปู่แสวง อมโร

❁ **พรรษาที่ ๒๒ พ.ศ.๒๕๒๖** จำพรรษาที่วัดป่าชัยวารินทร์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น กับหลวงปู่แสวง อมโร

❁ **พรรษาที่ ๒๓ พ.ศ.๒๕๒๗** จำพรรษาที่วัดภูเก้าพระ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร เมื่อออกพรรษาแล้ว ท่านเดินทางมาพักกับหลวงปู่เนย สมจิตโต ที่วัดโนนแสนคำ อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร ระหว่างนี้มีโยมคนหนึ่งอยู่ที่บ้านผาสุก ตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้มานิมนต์ให้ไปเยี่ยมบ้านเขา โดยบอกว่า มีเขาผาสามยอดเป็นทิวเขาดูดี หลวงปู่จึงเดินทางมาพักที่เขาผาสามยอด เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๘ โดยไปพักที่วัดแห่งหนึ่งที่เชิงเขา อันเป็นที่ที่หลวงปู่ผัน ปาเรสโก ซึ่งเป็นศิษย์องค์หนึ่งของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต มาริเริ่มสร้างไว้เป็นองค์แรก ขณะที่ท่านมาจำพรรษาอยู่ที่วัดถ้ำเอราวัณ อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู (วัดที่เชิงเขาผาสามยอดแห่งนี้ปัจจุบันได้กลายเป็นวัดฝ่ายมหานิกายไปแล้ว) ดังที่มีปรากฏในหนังสือประวัติพระอาจารย์ผัน ปาเรสโก บางตอนดังนี้

หลวงปู่ฝั้น ปาเรสโก

“...๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๐ สามเณรยาคุหนึ่งมาจากบ้าน
ผาสูก นำลูกสาวอายุ ๑๗-๑๘ ปี กับหลานสาว มาหาที่ถ้ำเอราวัน
บอกว่าผีมาสิงลูกสาว เป็นผีตายโหง จะมาเอาลูกสาวไปอยู่ด้วยกัน
เป็นเพื่อน ผี (เทวดา) ชื่อ ปู่หลุบ แห่งภูเขามาสมยอด สงสาร เลย
มาคุ้มครองรักษาลูกสาว (คนป่วยพูด) แต่ไม่มีวิชาพอที่จะกำจัด
วิญญาณและรักษาเด็กสาวให้หายได้ ผีปู่หลุบจึงแนะนำให้พ่อแม่
นำลูกสาวมารदन้ำมนต์กับหลวงปู่ที่ถ้ำเอราวัน ห้ามไปที่อื่น ถึงไป
ก็ไม่หาย คนแถบนั้นไม่มีใครรู้จักถ้ำเอราวันเลย รักษาลูกอยู่นาน
ก็ไม่หาย จึงลองเชื่อตามผีบอก ถ้ามเส้นทางมาเรื่อยๆ จนมาถึงถ้ำ
เอราวันจริงๆ และก็หาย ต่อมาหลวงปู่เคยเดินทางไปที่ผาสามยอด
หลายครั้ง เคยบอกกับลูกศิษย์ว่า น่าอยู่กว่าถ้ำเอราวัน น้ำท่าบริบูรณ์ดี
กำลังจะย้ายหนีจากถ้ำไปอยู่ผาสามยอด เริ่มสร้างวัดแล้ว แต่มาป่วย
เสียก่อน เลยไม่ได้ไป ต้องกลับมาอยู่ อ.กุดชุม จ.ยโสธร อีกครั้ง...”

หลวงปู่พิจารณาเห็นว่า ที่เขาผาสามยอดมีความสงบสงัด ห่างไกลจากสิ่งรบกวน เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม จึงตกลงใจอยู่จำพรรษา โดยซื้อที่ไร่ข้าวโพดบนเขาของชาวบ้าน ซึ่งอยู่อีกด้านหนึ่งของเขาผาสามยอด และสร้างเป็นวัดป่าผาสุกคามเขตขึ้น

❁ **พรรษาที่ ๒๔-๒๘ พ.ศ.๒๕๒๘-๒๕๓๒** จำพรรษาที่วัดป่าผาสุกคามเขต (ผาสามยอด) บ้านผาสุก ตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เมื่อถึงปี ๒๕๓๓ ท่านได้เข้ามากรุงเทพฯ และพบกับพระสุทธิสารมุนี (บุญรักษ์) เจ้าอาวาสวัดสำราญนิเวศ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ต่อมาท่านเจ้าคุณสุทธิสารมุนีนำผ้าไปทอดถวายวัดภูถ้ำพระ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เพื่อสร้างศาลาใหม่ หลวงปู่จึงเดินทางไปดูแลการก่อสร้างศาลาวัดภูถ้ำพระ และได้อยู่จำพรรษาคิดต่อกันถึง ๕ ปี

❁ **พรรษาที่ ๒๙-๓๔ พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๓๘** จำพรรษาที่วัดภูถ้ำพระ ตำบลกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

❁ **พรรษาที่ ๓๕-๔๒ พ.ศ.๒๕๓๙-๒๕๔๖** จำพรรษาที่วัดป่าผาสุกคามเขต (ผาสามยอด) บ้านผาสุก ตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

❁ **พรรษาที่ ๔๓-๔๔ พ.ศ.๒๕๔๗-๒๕๔๘** จำพรรษาที่วัดภูถ้ำพระ ตำบลกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

๙ พระราชที่ ๔๕-๔๗ พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๕๑ จำพรรษาที่ วัดป่าผาสุกคามเขต (ผาสามยอด) บ้านผาสุก ตำบลหนองกุงแก้ว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๑๐ พระราชที่ ๔๘-๕๘ พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๖๒ จำพรรษาที่วัดป่า อนาคตโย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากท่านเจ้าคุณ พระเทพมงคลญาณ (สนธิ์ อนาคตโย) วัดพุทธบูชา ซึ่งคุ้นเคยกันดี และเป็นพี่เขยของหลวงปู่ ได้รับถวายที่ดินที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เพื่อดำเนินการสร้างวัดใหม่ ซึ่งท่านให้นามว่า วัด ป่าอนาคตโย ท่านจึงนิมนต์หลวงปู่มาจำพรรษา เพื่อดูแลเรื่องการสร้าง วัดใหม่ หลวงปู่จึงมาจำพรรษาที่วัดนี้โดยตลอดจนกระทั่งมรณภาพ

ในปี พ.ศ.๒๕๖๑ คณะสงฆ์และญาติโยมกราบอาราธนานิมนต์ ให้หลวงปู่มาช่วยดูแลปกครอง วัดป่าปฐมชัย อำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม ในฐานะรักษาการเจ้าอาวาสวัดป่าปฐมชัยอีกวัดหนึ่งด้วย

มรณภาพ

หลวงปู่มรณภาพด้วยอาการปอดติดเชื้อ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๓ ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กรุงเทพฯ เวลา ๐๒.๒๒ นาฬิกา สิริอายุ ๗๘ ปี

ลาวัณยะทีภาคกลาง

๐ พระราชที่ ๔๗ พ.ศ.๒๕๕๒ ถึงวันละสังขาร ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๓ (พระราชที่ ๕๘) จำพรรษาที่วัดป่าอนาลโย ตำบล สะระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

เมื่อประมาณก่อนปี พ.ศ.๒๕๕๒ ลักระยะหนึ่ง หลวงปู่เริ่ม ภารกิจนิมนต์มาโปรดญาติโยมทางกรุงเทพฯ มากขึ้น โดยหลวงปู่ มักจะมาพักที่วัดพุทธบูชา ต่อมาเมื่อประมาณกลางปี พ.ศ.๒๕๕๒ หลวงพ่อสนธิ์ อนาลโย (สมณศักดิ์ปัจจุบันคือ พระเทพมงคลญาณ วิ.) เจ้าอาวาสวัดพุทธบูชา ได้รับการถวายที่ดินเพื่อสร้างวัดที่บ้าน ดอนกระต่าย ตำบลสะระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จากคุณกำธร อุ้นศิริสกุล และเครือญาติ หลวงพ่อสนธิ์ อนาลโย จึงขอนิมนต์ให้หลวงปู่มาร่วมสร้างวัด และจำพรรษา ณ วัดที่จะ สร้างใหม่

เมื่อประมาณกลางเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๒ หลวงปู่ปรารภ กับคณะศิษย์ทางกรุงเทพฯ ว่า “เจ้าคุณสนธิ์ท่านจะสร้างวัด ท่าน นิมนต์ขอให้หลวงปู่มาจำพรรษาอยู่ที่วัดที่จะสร้างใหม่ มาช่วย หลวงปู่สร้างวัดหน่อย” โดยหลวงพ่อสนธิ์และหลวงปู่ได้พาคณะศิษย์ ทางกรุงเทพฯ ไปดูที่ดิน ซึ่งมีสภาพเป็นป่ารก หลังจากไปดูที่ดินแล้ว

ก็ได้เริ่มลงมือแผ้วถางที่ดิน เมื่อประมาณปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๒ และเริ่มทำการสร้างกุฏิ โดยได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากชาวบ้านละแวกนั้นเป็นอย่างดี เนื่องจากระยะเวลากระชั้นชิด จำเป็นจะต้องสร้างกุฏิสำหรับพระที่จะมาพักจำพรรษา กับหลวงปู่อีกสามรูป รวมเป็นกุฏิ ๔ หลัง หีองน้ำ ศาลาสำหรับฉันจังหันและปฏิบัติกิจของสงฆ์ ให้เสร็จก่อนวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งเป็นวันเข้าพรรษา ซึ่งมีระยะเวลาเพียงประมาณสองอาทิตย์เท่านั้น คณะศิษย์ที่ร่วมบุกเบิกสร้างวัดกับหลวงปู่จึงได้กราบเรียนขออนุญาตหลวงปู่สร้างเป็นกุฏิเสาไม้สัก ฝาเลื้อยลำแพน หลังคามุงแฝก ส่วนศาลาเล็กช่วงแรกใช้เสาไม้สักหลังคามุงแฝก ต่อมาเปลี่ยนเป็นหลังคาลังกะสี หีองน้ำก่ออิฐหลังคามุงแฝก ใช้เวลาก่อสร้างประมาณสองอาทิตย์ เสร็จก่อนวันเข้าพรรษา ปี พ.ศ.๒๕๕๒ หนึ่งวัน หลวงปู่และพระสงฆ์อีกสี่รูปได้เข้าจำพรรษาที่ ที่พักสงฆ์อนาลโย ตั้งแต่เย็นวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๒ เป็นต้นมา

หลวงปู่จำพรรษาที่กุฏิหลังคามุงแฝก เป็นระยะเวลาประมาณสามปี เมื่อกุฏิเริ่มมีสภาพทรุดโทรม คณะศิษย์จึงได้กราบขออนุญาตสร้างกุฏิถาวรขึ้น โดยสร้างเป็นกุฏิเรือนไทย มีทางเดินจกรมด้านบน เชื่อมกับตัวกุฏิ ก่อสร้างเสร็จแล้วทำพิธีถวายเมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๕๕ และได้มีการสร้างเสนาสนะต่างๆ ได้แก่ศาลาใหญ่ หอฉัน โรงครัว กุฏิพระ เป็นต้น

ในช่วงระยะเวลาประมาณสิบปี ตั้งแต่วันเข้าพรรษาปี พ.ศ.๒๕๕๒ เป็นต้นมา หลวงปู่จำพรรษาอยู่ที่ที่พักสงฆ์อนาลโย สำนักสงฆ์อนาลโย วัดป่าอนาลโยมาโดยตลอด แต่ในช่วงระหว่าง

ออกพรรษา หลวงปู่ได้เดินทางไปพักอยู่ที่วัดภูเก้าพระบ้าง วัดป่า
ผาสุกคามเขตบ้าง แล้วแต่โอกาส แต่ก็เป็นเวลาไม่นานนัก โดยมาก
แล้วหลวงปู่จะอยู่ที่วัดป่าอนาลโยเป็นหลัก ในระหว่างที่อยู่ที่วัดป่า
อนาลโย ได้มีพ่อแม่ครูบาอาจารย์ที่คุ้นเคยกับหลวงปู่ได้แวะเวียน
มาเยี่ยมหลวงปู่ที่วัดป่าอนาลโย เช่น หลวงปู่สมภาร ปญฺญาวโร
วัดป่าวิเวกพัฒนาราม จังหวัดบึงกาฬ หลวงปู่สิงห์ทอง ปภาโก
วัดป่าสุนทราราม จังหวัดยโสธร หลวงปู่สงวน ยุตธรมโม วัด
ธาตุคงนิมิตร จังหวัดกาญจนบุรี หลวงปู่แสง อมโร วัดป่าชัยวารินทร์
จังหวัดขอนแก่น หลวงปู่เสถียร คุณวโร วัดถ้ำพระภูว จังหวัด
บึงกาฬ หลวงปู่กว กอโล วัดป่าบุญ จังหวัดเชียงใหม่ หลวงพ่อ
ไผ อินทสิริ วัดป่าภูเขาลอง จังหวัดนครราชสีมา หลวงตาสมหมาย
อตตมโน วัดป่าสันติกาฬ จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

มีอยู่ช่วงหนึ่ง ที่หลวงปู่ได้อุปัฏฐากหลวงปู่มหาบุญมา
บุญวันโต วัดป่าภูหันบรรพต อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
หลวงปู่เล่าว่าท่านเป็นศิษย์อาวุโสในองค์หลวงปู่ฝั้น อาจาโร ซึ่ง
อาพาธเป็นอัมพาต โดยหลวงปู่ได้นิมนต์หลวงปู่มหาบุญมา มาพัก
รักษาอาการอาพาธที่วัดป่าอนาลโย และหลวงปู่ได้นำคณะศิษย์
สวดมนต์เย็นถวายอยู่เป็นประจำ เมื่อหลวงปู่มหาบุญมาละสังขาร
หลวงปู่ก็รับเป็นเจ้าภาพจัดงานประชุมเพลิงสรีระสังขารถวาย

วัดป่าอนาลโยได้มีการประกาศตั้งเป็นวัด เมื่อวันที่ ๑๓
กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗ และเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม-สุพรรณบุรี
(ธรรมยุต) ได้แต่งตั้งให้หลวงปู่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๑๒
มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๗

เมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๖๑ เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม-สุพรรณบุรี (ธรรมยุต) ในขณะนั้น ได้ขอเมตตาหลวงปู่ให้รับเป็นรักษาการเจ้าอาวาสวัดป่าปฐมชัยอีกแห่งหนึ่งด้วย แต่หลวงปู่ก็ไม่เคยจำพรรษาที่วัดป่าปฐมชัย จนเมื่อประมาณต้นปี พ.ศ.๒๕๖๓ หลวงปู่ได้เมตตาไปพักที่วัดป่าปฐมชัย จนกระทั่งคณะศิษย์ได้นิมนต์หลวงปู่ให้เข้ารับการรักษาอาการอาพาธปอดติดเชื้อที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อช่วงเย็นของวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๓

เมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๖๒ หลวงปู่สมหมายได้รับถวายที่ดินที่ตั้งอยู่ที่บ้านดอนกระเพรา ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ชายขอบของสามจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อจะสร้างเป็นวัด ที่ดินที่หลวงปู่รับถวายนี้อยู่ห่างจากวัดป่าอานาลโยเพียงสิบกว่ากิโลเมตร หลวงปู่ได้ปรารภให้คณะศิษย์ฟังอยู่เสมอว่า “หลวงปู่จะไปอยู่ที่วัดที่จะสร้างใหม่แห่งนี้ วัดนี้เป็นวัดของหลวงปู่เค้าถวายที่ให้หลวงปู่แล้ว” โดยหลวงปู่ได้บอกกับคณะศิษย์ที่ร่วมบุกเบิกวัดป่าอานาลโยและถวายกุฏิเรือนไทยที่วัดป่าอานาลโย และลูกศิษย์ที่เคารพบูชาหลวงปู่เป็นอย่างยิ่งคนหนึ่ง เมื่อประมาณกลางปี พ.ศ.๒๕๖๒ ว่าขอให้มาช่วยสร้างกุฏิที่ที่พักสงฆ์ดอนกระเพราให้หลวงปู่หน่อย คณะศิษย์จึงได้ออกแบบผังบริเวณ ขุดสระเพื่อปลูกบัว และออกแบบกุฏิเรือนไทยแฝด มีทางจกรมเชื่อมตัวกุฏิยาวออกไปทางริมสระบัว ด้านริมสระบัวมีหอนกไว้ให้หลวงปู่นั่งพัก โดยก่อนสร้างกุฏิหลวงปู่ได้เมตตาให้หาบัวหลวงสีขาวไปปลูกในสระไว้ก่อน โดยคณะศิษย์ได้ถวายแบบกุฏิและผังบริเวณให้หลวงปู่

พิจารณาทุกขั้นตอน และอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างกุฏิ โดยเริ่มสร้างตั้งแต่ประมาณปลายมีนาคม พ.ศ.๒๕๖๓ ในระหว่างก่อสร้างได้มีการกราบเรียนรายงานความคืบหน้าให้หลวงปู่ทราบ และพิจารณาอยู่ตลอด ขณะที่หลวงปู่ละสังขาร ดอกบัวที่หลวงปู่สั่งให้ปลูกก็ได้บานพ่นน้ำแล้ว

เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๓ คณะศิษย์ได้เข้าไปกราบหลวงปู่ที่วัดป่าปลมชัย และกราบเรียนรายงานความคืบหน้าการก่อสร้างกุฏิ พร้อมกับนำภาพถ่ายกุฏิที่กำลังสร้างให้หลวงปู่พิจารณา ท่านเมตตาบอกว่า “ค่อยๆ ทำไป” หลังจากกราบเรียนเรื่องกุฏิเสร็จ คณะศิษย์ได้กราบนิมนต์ขอให้หลวงปู่รักษาสถาตุชนันท์ โดยขอให้พิจารณาเข้ารับการรักษอาการปวดติดเชื้ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และได้กราบเรียนว่าถ้าหลวงปู่หายดีแล้ว จะได้ไปอยู่กุฏิหลังใหม่ที่ที่พักสงฆ์ดอนกระเพรา ท่านเมตตาบอกว่า “จะอยู่หรือไม่อยู่ก็มาอยู่ได้” ซึ่งในขณะนั้นยังไม่เข้าใจความหมายที่หลวงปู่พูด แต่ ณ ขณะนี้คิดว่าเข้าใจความหมายที่หลวงปู่บอกแล้ว ถึงแม้หลวงปู่จะละสังขันธ์แล้ว คณะศิษย์ก็จะดำเนินการสร้างกุฏิให้สำเร็จดังที่ได้เคยกราบเรียนหลวงปู่ไว้

ในระหว่างที่ยังดำรงธาตุชนันท์หลวงปู่มักจะเล่าเรื่องในอดีตสมัยถูกต้องตามปาเขา และการอยู่ปฏิบัติกับพ่อแม่ครูบาอาจารย์ให้ฟังอยู่เสมอๆ พร้อมทั้งเมตตาอบรมสั่งสอนคณะศิษย์ให้ปฏิบัติภาวนาอยู่เสมอ เวลาใครมาถามหลวงปู่เรื่องการปฏิบัติภาวนา หลวงปู่มักจะสอนว่า “ทำเอา หลับตาหุบปาก อย่าเที่ยวไปถามใคร ทำเอง รู้เอง เห็นเอง” คณะศิษย์เคยขออนุญาตจัดทำประวัติของท่าน

เผยแพร่ แต่ท่านไม่เคยอนุญาต เวลาที่หลวงปู่อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ ท่านไม่เคยนำเอาประสบการณ์การปฏิบัติภาวนาขององค์ท่านมาสอน ท่านมักจะนำคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือของครูบาอาจารย์ของท่าน มาสั่งสอนลูกศิษย์เสมอ หลวงปู่ไม่เคยนำเอาสิ่งอัศจรรย์ใดๆ หรือ สิ่งที่รู้เห็นเหนือธรรมชาติมาอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ ท่านจะเน้นให้ ลูกศิษย์ปฏิบัติภาวนาไปเรื่อยๆ จะรู้ได้เองเห็นได้เอง อย่าเที่ยวไป ถ้ามใคร สิ่งที่หลวงปู่สอนล้วนแล้วแต่เป็นแก่นของธรรมะของ พระพุทธเจ้าทั้งสิ้น

เกี่ยวกับวัดป่าผาสูกคามเขต (เขาผาสามยอด) ที่หลวงปู่ได้สั่ง พระอุปัชฌาย์จากเอาไว้ในตอนกลางคืนก่อนวันที่ท่านจะถูกใส่ท่อให้อ็อกซิเจนผ่านลำคอเข้าไปที่ขั้วปอด (ซึ่งจะทำให้ท่านไม่สามารถพูดได้) และท่านไม่สามารถพูดได้ตราบนานวันละสังขาร โดยท่านได้สั่ง เกี่ยวกับเรื่องสังขารของท่านว่า หลังจากที่ท่านละสังขารแล้วให้นำ สรีรสังขารของท่านไปที่วัดป่าผาสูกคามเขต ท่านเล่าให้คณะศิษย์ฟัง อยู่เสมอว่า ก่อนที่จะตั้งเป็นวัดป่าผาสูกคามเขต หลวงปู่ท่านได้รู้ดวงค์ มายังละแวกเขาผาสามยอด ตั้งแต่เมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๒๗ ช่วงนั้นยังมีสภาพเป็นป่า ด้านบนมีถ้ำ ยังมีเสืออยู่ ท่านพิจารณาว่า เป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การภาวนา ท่านจึงภาวนาอยู่ที่เขาผาสามยอดอยู่เป็นเวลานาน จนกระทั่งชาวบ้านขอให้หลวงปู่สร้างวัด ขึ้นที่เขาผาสามยอด และกลายเป็นวัดป่าผาสูกคามเขตในปัจจุบัน

ณ สถานที่แห่งนี้ หลวงปู่ได้เล่าให้ศิษย์ใกล้ชิดฟังว่า หลวงปู่ชอบ จานลโม่ เคยมาเยี่ยมท่านสองครั้ง หลวงปู่จันทร์เรียน คุณวโร ก็เคย มาเยี่ยมท่านที่เขาผาสามยอด ท่านเมตตาเล่าว่า หลวงปู่ถามหลวงปู่

จันทร์เรียนว่า ไปยังไงมายังไง หลวงปู่จันทร์เรียนตอบว่า คิดถึงเลย
มาเยี่ยม ปัจจุบันวัดป่าผาสูกคามเขต (เขาผาสามยอด) แห่งนี้ ยังมี
สภาพเป็นป่าเขาอยู่ หลวงปู่ท่านเป็นพระปาครมฐาน ท่านชอบ
ป่าเขา ชอบต้นไม้ ชอบธรรมชาติ เมื่อหลวงปู่ท่านสั่งให้นำสรีรสังขาร
ของท่านมาไว้ที่นี่ คณะศิษย์จึงได้ปฏิบัติตามคำสั่งสุดท้ายของหลวงปู่
ด้วยความเคารพบูชาอย่างสูงสุด

การละสังขาร

ในช่วงเริ่มสร้างวัดป่าอนาลโย เมื่อประมาณสิบปีก่อน ขณะนั้น
หลวงปู่อายุประมาณ ๖๘ ปี ลูกศิษย์ที่ได้ร่วมบุกเบิกวัดป่าอนาลโย
กับองค์หลวงปู่ ได้เคยกราบเรียนหลวงปู่เล่นๆ ว่า “ขอให้หลวงปู่อยู่
เกิน ๑๐๐ ปี นะครับ” ท่านตอบว่า “โอ้ย ไม่ถึงหรอก” ผู้ถามจึงลด
เวลาลงมา “งั้นขอให้อยู่ถึง ๙๐ นะครับ” ท่านตอบว่า “๙๐ ก็ไม่ถึง”
ผู้ถามยังถามต่ออีกว่า “งั้นขอเป็น ๘๐ นะครับหลวงปู่” ท่านก็ยังคง
ตอบว่า “๘๐ ก็ไม่ถึง” แล้วท่านก็ หันหน้าไปทางลูกศิษย์อีกคนหนึ่ง
หัวเราะแล้วพูดว่า “จะอยู่ไปทำไมนานๆ” ขณะที่รับฟังคำตอบของ
หลวงปู่ในขณะนั้นแล้ว คนถามรู้สึกใจหาย แต่ในใจก็ยังคิดว่า
“ไม่ถึง ๘๐ จะเป็นอย่างไรที่หลวงปู่พูดจริงหรือป่าว ถ้าจริงก็เป็นเวลา
อีกนับสิบปี ท่านก็ยังคงอยู่กับพวกเราไปอีกนานอยู่”

เวลามีลูกศิษย์คนไหนพูดเรื่อง ขอให้ท่านดำรงธาตุขันธ์
สงเคราะห์สัตว์โลกไปนานๆ หลวงปู่มักจะบอกเสมอว่า “ธาตุขันธ์
อยู่ได้เพราะลม ลมหมดเมื่อไหร่ก็จบเมื่อนั้น” เวลาผ่านไปจนคนที่

ถามลืมนี่ไปสนิท จนกระทั่งองค์หลวงปู่อาพาธหนัก คนถามจึงมานั่งนึกถึงเรื่องที่เคยถามหลวงปู่ไว้ในอดีต เมื่อ ๑๐ ปีก่อนแล้วได้สอบถามกับลูกศิษย์อีกคนหนึ่งที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ว่า จำได้มั๊ยว่าที่เราเคยถามเรื่องขอให้หลวงปู่อยู่ไปนานๆ ท่านตอบคำถามสุดท้ายว่ายังไง ความจริงก็คือความจริง ท่านเมตตาบอกเราไว้ตั้งแต่เมื่อ ๑๐ ปีก่อนแล้ว เพียงแต่ในตอนที่ท่านอาพาธหนักท่านยังอายุ ๗๗ ปี ๑๑ เดือนเศษเท่านั้น คนถามเป็นคนนิมนต์ท่านเข้ารับการรักษที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ระหว่างที่ท่านรักษาคือในห้องไอซียู คนถามก็ยังคงคิดอยู่ในใจว่า ท่านน่าจะหายอาพาธในครั้งนี้ได้ เพราะท่านยังไม่ถึง ๘๐ เป็นการตีความที่เข้าข้างตัวเองเป็นอย่างมาก เพราะคำว่าไม่ถึง ๘๐ ไม่ได้หมายความว่าท่านจะอยู่ถึง ๘๐ แต่จะเป็นเท่าไรนั้น ไม่มีใครจะสามารถหยั่งรู้ได้ แต่ขณะนี้เวลานี้ลูกศิษย์ทุกคนของหลวงปู่ทราบคำตอบนี้พร้อมกันแล้ว

หลังจากที่หลวงปู่ละสังขารแล้ว ผู้ถามได้โทรศัพท์แจ้งแม่ของผู้ถามว่า หลวงปู่ละสังขารแล้ว แม่ของผู้ถามซึ่งพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ (หลวงปู่เคยรับนิมนต์มาจำวัดที่บ้าน ๓ ครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อประมาณ ๕ ปีก่อน) บอกว่า “หลวงปู่ท่านเคยบอกแม่ไว้แล้ว ว่าท่านจะอยู่อีกไม่นานหรอก อีกไม่กี่ปีหรอก”

การละสังขารของหลวงปู่ ก็เป็นเสมือนคำสอนสุดท้ายของท่าน ที่ท่านมักจะพูดกับลูกศิษย์อยู่เสมอๆ ว่า “เกิด ชรา มรณัง ไม่พึงใคร อย่าพากันประมาท”

พระธรรมเทศนาของ
หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล
วันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๗
ณ วัดสังฆทาน จังหวัดนนทบุรี

นโม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ (๓ จบ)
ยัสสะ สัทธา ตถาคเต อจลา สุปติญฺฐิตา สีสัญจะ ยัสสะ
กัลยาณัง อริยกัณฺธัง ปสังสิตังติ
อิมัสสะ รัมมปริยายัสสะ อตฺถิ สาธายัสมนฺเตหิ ลักกัจจ
รัมโม โสตฺฟโพนติ

วันนี้เป็นวันสำคัญวันหนึ่ง ที่คณะศรัทธาญาติโยมมารวมกัน
วันนี้ เป็นวันที่พวกเราได้ระลึกถึงพ่อแม่ครูบาอาจารย์ที่ท่านล่วงลับ
ไปแล้ว พวกเราเป็นลูกเป็นหลานก็ได้สวดอภิรกรรมถวายท่านไป
เรื่อยๆ พวกเราไม่มีอะไรที่จะตอบบุญแทนคุณพ่อแม่ครูบาอาจารย์
ที่ท่านได้วางรากฐานให้พวกเราได้ประพฤติปฏิบัติ คือ ท่านแนะนำ
พร่ำสอนให้พวกเราได้รู้หนทาง คือให้มี ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่อง
ขัดเกลาจิตใจของพวกเรา ถึงแม้ว่าไม่ได้มาก ได้น้อยก็ยังดีกว่า
ปล่อยเวลาผ่านไปไม่คำนึง ไม่คิดว่าชีวิตสังขารของพวกเราจะไป

ถึงไหน เพราะว่าวันคืนล่วงไปๆ สังขารของเราก็อวุ่นวายไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้น วันนี้ก็เป็นวันสำคัญ วันพระ วันสืบทอดค่า พวกเราก็ได้ตั้งอกตั้งใจ พากันเข้ามาประพฤติปฏิบัติให้ได้รู้ได้เห็น เห็นอะไร เห็นที่ตัวของเรานี้ละ ถ้าเราไม่ปฏิบัติ ก็ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ทานเป็นอะไร ศีลเป็นอะไร สมาธิเป็นอย่างไร อันนี้พวกเราก็ต้องเข้าใจ

พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ท่านก็แนะนำให้พวกเราประพฤติปฏิบัติอย่าประมาท ว่าสังขารร่างกายของพวกเรามันจะยืนยงไปถึงไหน เพราะว่ามันบอกไม่ได้ เอาไว้ไม่ฟัง ไม่มีใครจะบอกได้เลย เมื่อเวลาจะเจ็บมันก็เจ็บคนเดียว เวลาจะแก่มันก็แก่คนเดียว นั่นละ เห็นว่าบอกไม่ได้ เอาไว้ไม่ฟัง เพราะสังขารอันนี้เป็นอยู่อย่างนี้แต่ไหนแต่ไรมา ตั้งแต่เราไม่ได้เกิดก็เป็นอยู่อย่างนี้ ท่านถึงว่า ยกจิตขึ้นพิจารณากายพิจารณาธรรม กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นเครื่องโคจรของจิต โส สะโตวา **ยกจิตขึ้นพิจารณา ให้เห็นว่ากายอันนี้เป็นของไม่สวยไม่งาม เป็นของไม่จริงยังยืน เป็นของสกปรกโสโครก** เพราะถ้าเราไม่อาบน้ำวันหนึ่ง มันจะเป็นยังไง มันก็ต้องมีกลิ่นมีอะไรขึ้นมา หรือเมื่อเข้าห้องน้ำอยู่ที่นี่ มันก็มีกลิ่นขึ้นมา แต่ที่แรกเราบริโภคเข้าไปก็ว่าดีอยู่ แต่ว่าเวลามันเข้าไปอยู่ในตัวของเรา มันจะเป็นของบูดของเน่า แล้วเวลาออกจากตัวของเราแล้ว ไม่มีใครอยากจะได้เลย สะอิดสะเอียน แต่อยู่ในตัวของเราก็อายุ่งพวยพวยอยู่ เพราะว่ามီးอะไรปิดบังอยู่ มีหนังปิดบังอยู่ ถ้าไม่มีหนังปิดบังแล้ว จะไม่ได้เรื่องเลย เพียงแค่เราไปถูกมิด เลือดไหลออกมา มันก็ยังมียกกลิ่นคาวกลิ่นเหม็น ท่านจึงว่าให้พิจารณา ให้เห็นเป็นของไม่สวยไม่งาม เป็นของไม่

จีรังยังยืน เกิดมาแล้วแก่ แล้วก็เจ็บ สุดท้ายมาก็ตาย มีด้วยกัน
ทุกคน ไม่มีใครจะล่วงพ้นไปได้

ท่านถึงว่าให้สวดให้เสก สวดเราก็สวดไป เสกก็คือนั่งหลับตา
หุบปาก เสกอะไร เสกลมหายใจเข้าออก หายใจเข้าไม่ออก มันก็ตาย
หายใจออกไม่เข้า มันก็ตาย มันเกิดมันดับอยู่ที่ลมหายใจเข้าออก
**ถ้าเราพิจารณาแล้ว ความตายนี้มันจะมีอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก
แต่ว่าเราไม่ได้ยกขึ้นพิจารณา มันก็เลยเพลินไปตามกระแสของโลก
ว่าตัวเองนี่จะไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เห็นคนตายเราก็ไม่ได้น้อม
พิจารณา ไม่ได้น้อมมาโอปนียโก จิตมันก็เลยประมาท นั่นละ ท่านว่า
ให้พิจารณาอยู่เนืองๆ ยืน เดิน นั่ง นอน ท่านให้พิจารณา ให้พวกเรา
ใครครวญดูว่า แม้แต่ผ้าผ่อนของเรา เจ็ดวันหรือสิบห้าวันเราจะต้อง
ได้ซัก จิตใจของเรามันซักไม่ได้ มันต้องเอาศีล เอาสมาธิ เป็นเครื่อง
ขัดเกลา ท่านก็เป็นเครื่องขัดเกลาอันหนึ่ง ค่อยขัดค่อยเกลา ค่อยทำ
ไปเรื่อยๆ ภาวนา พุสลิกดา ท่านว่า ทำให้มาก เจริญให้มาก ถ้าเรา
ทำอยู่เรื่อย ทำอยู่เป็นนิตย์ ทำให้ติดต่อกัน เราจะรู้ได้ขึ้นมาเลย
ปัตติจิตตัง จะรู้ได้เฉพาะตน ไม่ต้องไปถามคนอื่นยาก เพราะ
เหมือนกันหมด แต่ต่างชื่อเท่านั้น**

ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง หน้ง ฟัน เล็บ ผม ขน มีกันทุกคน
แต่เราได้พิจารณาใหม่ ใครครวญดูใหม่ ว่าเกิดมาจากอะไร ผม ขน
เล็บ ฟัน หน้ง มันก็เกิดจากน้ำมูตร น้ำเน่า น้ำหนองอะไร อาหาร
ของเขา เราลองพิจารณาดู นี่ละ **ท่านว่าให้พากันพิจารณาอยู่
เป็นนิตย์** พระพุทธเจ้าท่านสอนให้พวกเรา ไม่มีใครจะทำให้กันได้

นอกจากตัวพวกเราแล้ว ความดี เราเป็นคนทำ ความชั่ว เราก็เป็นคนทำ แต่เราทำซะความดี ตั้งแต่เรายังมีชีวิตอยู่ ให้อะไรความชั่วนะ เราทำไปแล้วมันเดือดร้อน **ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า ความดีนั้นทำแล้วดีกว่า เพราะทำแล้วไม่เดือดร้อนภายหลัง** อันนี้ พระพุทธเจ้า ท่านสอนพวกเราคณะศรัทธา ครูบาอาจารย์ท่านก็พาสวดพาเสกอยู่ทุกวัน ไม่ได้ปล่อยให้เวลาผ่านไป เพราะวันคืนผ่านไปล่วงไปนี้ เหมือนกระแสน้ำ ไม่ไหลคืน ร่างกายสังขารนี้ก็นับวันแก่ไปเรื่อยๆ เตี้ยลงผอมก็ขาว หนังกก็เหี่ยว เพราะอะไร ก็เพราะว่ามันไม่คงทนถาวร มันไม่จีรังยั่งยืน **เราทำสิ่งที่ไม่จีรังยั่งยืนให้คงทนถาวรซะ** เราอย่าปล่อยให้ล่วงรอยไป โดยไม่คำนึงไม่พิจารณา ไม่ได้ทำอะไรเลย อันนี้เราก็ต้องทำ เพราะว่า เหมือนอย่างเรากินข้าวนี้ เราต้องกิน ต้องกิน ต้องดื่ม ต้องอะไร คุณงามความดีเหมือนกัน ที่เราต้องทำ เพราะว่า เป็นตัวของเรา ไม่มีใครจะมาทำเพื่อกันมาทำให้กันได้ ตัวใครตัวเรา เราทำเราก็ทำได้ เราทำได้มากก็เป็นของเรา

เพราะฉะนั้น วันนี้ก็เป็นวันสำคัญ วันพระ ถ้าพวกเราไม่มีสิ่งจะ หลวงปู่แหวนท่านว่า จริงกาย จริงวาจา และจริงใจ ความจริงอันนี้แหละ คำสัตย์แลเป็นวาจาที่ไม่ตาย ถ้าเราได้ทำลงไปแล้ว ก็ให้เห็นขึ้นมาในตัวของเรา นั่นละ ท่านว่า ตัวของเราเนี่ย ที่ว่าทำ ไม่ใช่จะปล่อยให้เวลาผ่านไป วันนั้นวันนี้ วันคืนผ่านไป ไม่เอาไหน นี่ ท่านว่า เป็นผู้ประมาท ไม่เอาสิ่งไหนเลย ปล่อยให้เวลาผ่านไป เผลอไปแล้วก็มาทำไม่ได้ เดี่ยวก็ปวดแข็งปวดขา ถ้าเป็นหนุ่มก็ทำไม่ได้อีก เพราะว่ายังหนุ่มอยู่ นี่ แต่ว่าพญามัจจุราชไม่เลือกหนุ่ม ไม่เลือกคนแก่ ไม่เลือกคนเฒ่าคนชราที่ไหน ไม่เลือกเลย พญามัจจุราชเป็น

ผู้ที่พยายามเอาเราเสมอ ติดตตามตัวเหมือนเงาตามตัว เพราะฉะนั้น จึงว่าให้พวกเราพยายามหา พยายามทำให้ตัวของเรานี้ละ ไม่ต้องให้คนอื่นทำให้ เราทำเราก็ได้

บางคนว่า โอ้ คนเต็มบ้านเต็มเมืองเลย เราจะมาทำอะไร คนเดียว มันก็เบี่ยงไปนั้น เพราะว่ากิเลสตัวนี้ มันจะหลอกเราเดี๋ยวก็ไม่เห็นเขาทำก็ยิ่งเห็นเขาร่ำรวยอยู่ ว่าไปอีกแหละ แน่ะ แต่ว่ารวยก็รวยภายนอก สมบัติภายนอกท่านว่าไม่จริงยั่งยืน ไม่คงทนถาวร เดี่ยวมันก็อันตรายกันไป อย่างที่เราหากันนี้ละ เงินทองที่เราหากันนี้ ก็ไม่เห็นใครเอาไปได้สักคน ก็เห็นแต่ไปถึงแค่ป่าช้า พรรคพวกที่เรารักเราชอบกันก็หนีหมด ก็เหลือเราคนเดียวอยู่ป่าช้า ไม่มีใครจะอยู่รวมเลย ต่อมาเขาเอาไฟใส่ ก็ไม่มีอะไรเลย เหลือแต่กระดูกนี้ ร่างกายสังขารอันนี้หมดลมหายใจเมื่อไร เมื่อนั้นล่ะเขาจะเอาไปเผา นี่แหละท่านถึงมีภาสิตว่า **ลาภและยศหาบไปไม่ได้แน่ ได้เพียงแต่ ต้นทุนบุญกุศล** แม้แต่ร่างของตนเขายังเอาไปเผาไฟ อันนี้ท่านว่า ร่างของเราเขาก็ยังเอาไปเผาไฟ ถ้าหมดลมเมื่อไรเขาไม่เอาไป เพราะว่าเอาไว้แล้วก็ไม่มีประโยชน์ เพราะว่ามันน่าเกลียด มันเหม็น มันเน่า ขนาดเราอาบน้ำอาบท่าทุกวันอยู่ มันยังมีกลิ่นออกมา เพราะฉะนั้น ถึงว่าร่างกายอันนี้เป็นของสกปรก โสโครก มันเน่า ออกทางหัวก็ชั่ว ออกทางเท้า ทางฟัน ชี้อัล ให้พิจารณาดู ท่านถึงว่าให้พิจารณา เกสา โลมา นขา ทนต์ ตโจ นี่ละ ของสกปรกทั้งนั้น เราถึงอาบน้ำอาบท่า ชำระให้สะอาด ถ้าเราไม่อาบน้ำไม่ชำระนะ มีกลิ่นออกมาเลย นั้น เพราะฉะนั้น ให้พวกเราพิจารณาดูว่า ร่างกายอันนี้ สังขารอันนี้ ไม่จริงยั่งยืน ไม่คงทนถาวร เดี่ยวมันก็แก่ เดี่ยวมันก็เจ็บ เดี่ยวมัน

ก็ตาย เอาโรค เอาภัยเข้ามา จักขุโลโก โสทโลโก กายะโลโก กาย ก็เป็นโลก หูก็เป็นโลก ใจก็เป็นโลก นี่ **โลกคือหมู่มัศจรรย์พระองค์อยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิม เป็นทาสแห่งตัณหา** หาอยู่นั้น หาเท่าไรก็ไม่พอ

นี่ละ เราหาทรัพย์ภายใน คือ ทาน ศีล ทิธี โอตตปปะ พาหุสัจจะ จาคะ ปัญญา อันนี้เป็นทรัพย์ที่คงทนถาวร จีรังยังยืน **ไม่มีใครมาลักมาฉกไปได้** เงินทองที่เราหากัน อีกไม่นานมันก็อันตรธานไป เพราะฉะนั้นให้หาทรัพย์ภายใน เป็นทรัพย์ที่คงทนถาวร ศีลทำจิตใจของเราให้เรียบร้อย สมาธิคือตั้งใจมั่น เราก็มึแล้วอย่างวันนี้แหละ ถึงจะไม่ได้มาก ก็ยังดีกว่าไม่ทำ ทำเอาซะ อย่าไปปล่อยเวลาล่วงเวลาผ่านไปไม่ได้คำนวณ กระแสน้ำไม่ไหลคืน มีแต่ไหลลงไปทางต่ำเสมอ จิตของคนเราเหมือนกัน มันก็ไหลลงไปเหมือนอย่างน้ำนี้แหละ ถ้าเราไม่มีตุ่มมีอะไรรอง ก็ไม่ได้น้ำที่สะอาด ถ้าเราไม่เอาศีลเอาทานเอาสมาธิมา มีแต่จิตที่ขุ่นมัว จิตที่ลุ่มหลง จิตที่วุ่นวายเดือดร้อน อยู่คนเดียวก็เดือดร้อน อยู่กับหมู่ก็เดือดร้อน เพราะว่าเราขาดศีล ศีลแปลว่างาม ถ้าเราอยากได้งามเราก็ทำเอางามเบื้องต้นได้แก่ศีล งามท่ามกลางได้แก่สมาธิ งามเบื้องปลายได้แก่ปัญญา

ศีล สมาธิ ปัญญา มีหยั่งได้ พิภูล้ำสูงอ่านวิจารณ์ญาณกำหนด จิตมนุษย์นี้เลิศสุดลึกล้ำนิพพาน นี่ ภาชิตของหลวงปู่จวน ท่านเขียนไว้ที่หน้าผา ถ้าคนไปภูทอกก็คงได้อ่านคติธรรม “นานาจิตตัง ต่างคนต่างคิด” “ใจร้ายเป็นผี ใจดีเป็นพระ ฟังชำระใจตน” **“จะล่วงพ้นทุกข์ได้เพราะความเพียร”** อันนี้ท่านเขียนไว้ตั้งแต่สมัยท่านยังอยู่ หลวงปู่

ไปอยู่กับท่าน ท่านพาทำสะพานที่แรก หลวงปู่จันทาบอกว่า พวกกรรมฐานพวกนี้จะมาตายกองกันหมดนี้แล้วไม่เหลือหรอก เพราะว่าตั้งแต่ผมมองขึ้นไป ผมก็เสียวพอแล้ว จะไปทำสะพานได้อย่างไร หลวงปู่จันทา วัดป่าเขาน้อย ท่านว่า เพราะหลวงปู่จวนปรึษาว่า “จันทา ผมจะทำสะพาน หมู่เห็นดีไหม” “ผมไม่เห็นดีด้วยหรอก ครูจารย์ ผมจะกลับถ้ำกลองเพลพรุ่งนี้แหละ” “นี่ละ ผมจะทำให้เสร็จในพรรษาที่ละ” “เอาเถอะ ผมไม่เอาด้วยหรอก ผมมองไปผมยังเสียวแล้ว” ท่านจันทาท่านว่า พอหลังมาเดือนเจ็ดเดือนแปด จะเข้าพรรษา หลวงปู่จวนท่านก็เลยสั่งเริ่มทำ ขึ้นห้าเริ่มไปเรื่อยๆ พอออกพรรษาก็เสร็จ นี่ความพยายาม ท่านเป็นผู้ที่เป็นช่าง หาได้ยาก เพราะว่าพวกฝรั่งเขาจะทำนั้ร้านตั้งแต่พื้นดินขึ้นไป หมดไม้เป็นดงก็ไม่พอ หลวงปู่จวนท่านเอาไม้สองลำแล้วก็ถัวไปเรื่อยๆ ถัวไปเรื่อยๆ ท่านทำได้ อันนี้อ่านาจสมาธิท่านฝึกได้ ท่านอยู่แต่ป่ามาตลอด ตั้งแต่ไหนแต่ไร ภูว่ว ภูทอก ภูสิงห์ ถ้ำจันทร์ อยู่ป่ามาตั้งแต่บวชมาเลยก็ว่าได้ ท่านอยู่มา

นั่นละ **ท่านมีความเพียร ทำอะไรท่านก็สำเร็จ** นอกจากท่าน ฝรั่งบอกว่า ไม่มีใครทำได้หรอก ต้องทำนั้ร้านตั้งแต่พื้นดินจะหาไม้ที่ไหนไปทำ ไม่มี ไม้เป็นดง หมดดงก็ไม่พอ นี่ ท่านออกแบบให้ไม่ยากเลย หลวงตานี้แหละที่เอาลงที่แรกเอาไปถัว อยู่ไปก็ไปกราบเรียน อ้ายตาย มันอย่างอาจารย์จันทาว่าละน้อ เพราะว่ามันเสียวไม่เคย ได้แต่มองไปมันเสียวพอแล้ว บางคนไม่กล้ามองออกเลย หลอก ภูทอกเนีย นั่นละ เป็นที่อัศจรรย์ ท่านทำได้ นอกจากหลวงปู่จวนท่านนั้นไม่มีใครทำได้ ท่านมีความเพียร หลวงปู่ก็ได้ไป

อยู่ ไปช่วยท่านทำ ปีนั้น ๒๕๑๓ ไปอยู่จำพรรษาด้วยกันท่าน ท่านก็เลยปรารภว่าจะทำสะพาน ก็เลยได้ช่วยทำกับท่าน แต่ว่าไม่ได้อยู่นาน พอออกพรรษาก็เที่ยวไปเรื่อย เที่ยวขึ้นไปอีกก็ มูเซอ ชาวเขาชาวดอย ไปเรื่อยๆ ก็เลยไม่ได้กลับไปอีก มีแต่อาจารย์แย่งท่านอยู่ประจำ ท่านก็เลยเป็นเจ้าอาวาส แต่หลวงตาไปเรื่อยไม่ค่อยจะอยู่เป็นที่

เปลอๆ มาก็ตกมาอยู่ที่ป่าอีก ป่าอ้อยอยู่ที่กำแพงแสนนี้ หลวงพ่อสนธิ์ท่านว่า มาปักกลดกรรมฐานสักหน่อย โอ้ย จะมาอยู่ยังไง ต้นไม้ก็ไม่มีสักต้น มีแต่ป่าอ้อย ท่านก็เลยว่า อยู่ไปมันก็เป็นเองแหละท่านอ้อย มันอยู่กับคนดอก เปลอๆ ทุกวันนี้ก็เป็นป่า ไม้พะยุง ไม้สัก ไม้สักทอง ไม้ยางนา ปลูกเป็นป่าขึ้นมา พอได้มีร่ม เพราะว่าทุกวันนี้ ผลาญป่าจนเป็นป่าหญ้า เหมือนเตรียมป่าช้าไว้คอยลูกหลาน ไม่มีแล้ว มีแต่ป่าอ้อย ไปหาหมอมหมอกก็ทักว่า เป็นเบาหวาน ก็จะไม่เป็นเบาหวานได้ไง เพราะตั้งแต่นครปฐมไปถึงเมืองกาญจน์ไปถึงเมืองสุพรรณ มีแต่ป่าอ้อย ไม่ต้องไปหาเครื่องวัดยากหрокเบาหวานหมคนั้นแหละ เพราะสามมือนี่ เอ้านี้ก็หวาน ส่วนมากขมก็ไม่ได้ดื่ม มันก็เลยซึมเข้าไปในเลือด ไปวัดไปดูแล้วก็มี เพราะว่ามันหวาน ไม่เหมือนสมัยแต่ก่อน แต่ก่อนไม่ค่อยมีหวานเต้ อ้อยนี่ก็หายาก ตั้งแต่หลวงตายังเป็นเด็กอยู่ ไม่ค่อยมี มะขามก็ขามเปรี้ยวๆ ทั้งเปรี้ยวทั้งหวาน ไม่ค่อยมีมะขามหวาน หายาก ทุกวันนี้หวานตั้งแต่มะขาม ส้มเขียวหวานก็หวาน เปลอๆ น้ำพริกก็หวานอีก มีแต่หวาน มันก็เลยมีแต่เบาหวาน

ไปเรื่อยๆ พระพุทธเจ้าท่านก็สอน ให้มีศีล ให้มีสมาธิ ท่านบอกว่า
นี่ล่ะพวกเราจะงาม เราก็ทำของเราเอง เราไม่ได้ขอคนอื่นมาทำให้
ไม่มีใครทำเพื่อกันได้ออก นอกจากตัวของเรานี้แหละจะทำเอง

อรรถาธิ อรรถโนนาโถ โก หินาโถ บโร ลียา **ตนแลเป็นที่พึ่งของ
ตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้** ไม่มีใครจะพึ่งได้ พึ่งลูกพึ่งหลาน
ก็ไม่ได้ พึ่งเงินพึ่งทองก็พึ่งไม่ได้ แม้แต่ลมหายใจเข้าออกก็ยังพึ่ง
ไม่ได้เลย เผลออๆ มันก็ดับไปเลย นั่นแหละมันเอาไว้มันไม่ได้ เอาไว้
ไม่พึ่ง เพราะฉะนั้นถึงว่าให้เราทำสิ่งที่ไม่มีสาระให้มันเป็นสาระซะ
ให้เกิดให้มีขึ้นในตัวของเรา เพราะว่าสิ่งที่มีสาระแก่นสาร คือ ศีล
สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องติดตนตามตัวของเรา เหมือนเงาตามตัว
บุญกุศลที่เราได้ทำไว้แล้ว จะเป็นที่พึ่งอันเกษมเมื่อเราล่องลับไป
ท่านบอกวาก็ยังเป็นทุนอยู่ ถ้าเราไม่มีทุนแล้วจะไปชาติหน้า ก็ไม่มี
อะไรจะเป็นทุน เพราะเหมือนเราไม่มีเงินนี้แหละ เงินไม่มี เราจะไป
จับจ่ายได้อย่างไร เพราะเราไม่มี ไม่หา ไม่มี นี่ล่ะทรัพย์ภายใน ท่าน
ก็ว่าให้หา อย่างเรามาหาวันนี้ล่ะ หาอยู่กับตัวของเรานี้ล่ะ นั่งหลับตา
หุบปาก ทำจิตภาวนา ยกจิตขึ้นพิจารณาภายใน พิจารณาเวทนา
พิจารณาจิต พิจารณาธรรม ภายใน เวทนา จิต ธรรม เป็นที่ครองตน
ของจิต เพราะว่าของที่ทำได้ยาก ฝึกได้ยาก ไปหน่อยหนึ่ง เต็มมัน
ก็ลื้มซะ เพราะว่าจิตมันไว ถ้ามันไวแล้วเราเอามันยาก อย่างที่พวก
ขับรถเร็วๆนี้ เอาไม่อยู่ จิตยิ่งไวกว่านั้นอีก เร็วกว่านั้น ลัดมือเดียว
ปั๊บ ไปเลย ถ้าเราไม่ได้ฝึกไม่ได้อบรมไว้ ยิ่งไปกันใหญ่ ยิ่งเวทนา
เข้ามาครอบงำละก็ยิ่งเอาไม่อยู่เลย ไม่รู้จะไปไหนก็ไม่รู้

เพราะฉะนั้น ให้เราฝึกไว้ซะตั้งแต่เรายังแข็งแรงอยู่ เราแก่เรา เฒ่ามาก็ยังมีทุน เวลาลูกหลานว่า ระลึกถึงลมหายใจ ระลึกถึงพุทธโธนะแม่พ่อ เรายังจะได้ระลึกขึ้นมา อย่างหลวงปู่แหวนสิ เวลาท่าน เวทนาเข้ามามาครอบงำ หลงลืมไป พอตื่นหายจากป่วยแล้ว ว่า ตะวันออกมันอยู่ทางไหน หลง นั่นล่ะ ทั้งท่านฝึกได้ขนาดนั้น ท่านก็ยังหลง อย่างพวกเรานี้ก็ฝึกแค่นี้ อย่าไปคิดว่าจะไม่หลงเลย หลวงปู่ไปอยู่กับหลวงปู่แหวนสมัยท่านป่วยหนักๆ กลางคืนก็เป็น กลางวัน เอาข้าวมากินเลย หิวข้าวแล้ว หลง บ้านแม่ปิ้งมันอยู่ทางใด ตะวันออกอยู่ทางใด หลงไปหมด แต่ว่าท่านฝึกซ้ำของเข้าใจ หลวงปู่ อย่าไปคิดนั้น มันจะนิ่งของมันเองหรอก ให้ภาวนา หลวงปู่ ให้ภาวนา ท่านก็ระลึกได้ เพราะว่าท่านทำมาซ้ำของแล้ว เข้าใจแล้ว ลืมหลงไปชั่วคราว แต่ว่าพวกเรานี้สิ ไม่ได้ฝึกไม่ได้อบรมมาเลย มันก็ยากอยู่ได้ เพราะว่าจิตตัวนี้มันฝึกยาก จิตตั้ง ทนตั้ง สุขาวัง จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้

วันนี้เป็นวันสำคัญพวกเราได้มาเจริญจิตตภาวนากัน ก็มีกันหลายท่านหลายคน ทั้งครูบาอาจารย์ท่านพาพวกเราได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง เพราะว่าครูบาอาจารย์ท่านได้ยินจากครูบาอาจารย์ก็ถ่ายทอดกันมา สอนกันมาอบรมกันมา หลวงตาก็ไม่มีอะไร ที่จะมาแบ่งบุญแบ่งกุศลให้ญาติโยมทุกคนที่มาวันนี้ ก็ขอบุญกุศลที่หลวงตาทำก็แบ่งส่วนให้ญาติโยมทุกคนจงมีส่วนด้วย เพราะว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ท่านว่าบุญเท่านั้นล่ะที่เป็นเครื่องที่จะทำให้เราสบาย นิ่งก็สบาย นอนก็สบาย วันนี้เป็นวันพระ ให้พวกเราอดทนเอาจนสว่าง

ก็ได้ เอาแค่นั้นก็ยังดี ดีกว่าเราไม่ทำเสียเลย เราทำให้เป็นนิത്യ
ท่านว่า บัจจัตตัง รู้ได้เฉพาะตน ตนแลเป็นที่พึ่งของตน บัจจัตตัง
รู้ได้เฉพาะตน นี่ เพราะฉะนั้นถึงว่าวันคืนล่วงไปๆ ร่างกายสังขาร
ของเราก็อหมดไป แห้งไป หัวก็ขาว ฟันก็หลุด หนังก็นิยวหมด
ไปเรื่อยๆ

**เราพิจารณาอยู่เรื่อย ท่านว่าเป็นผู้ไม่ประมาท ถ้าวันนี้ประมาท
วันหน้าเราไม่ประมาท** พยายามอยู่อย่างนั้นละ หลวงปู่หล้าท่าน
สอนว่า อย่าประมาท ความประมาทนี้สำคัญ เป็นทางแห่งความตาย
ท่านว่า ไปหาพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ท่านก็แนะนำ อย่าประมาท ถ้า
ประมาทวันนี้ วันหน้าอย่าประมาท ท่านว่า นี่ะพวกเราไม่ได้ประมาท
เป็นผู้ที่แสวงหา เข้ารักษากันประจำ ทั้งวันพระ วันธรรมดา วันอะไร
ก็หากันอยู่เป็นนิത്യ เพราะฉะนั้น วันนี้หลวงตาก็ได้หยิบยกมาพอ
เป็นเครื่องสติเตือนใจ ขอให้ญาติโยมทุกคนจงได้รับแต่ความสุข
ความเจริญ ขอให้มีความรุ่งเรือง ทั้งอายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุก
ทิพาราตรีกาล โดยรับประทานวิสัยนามาก็สมควรแก่เวลา ด้วย
ประการฉะนี้

พระธรรมเทศนาของ
หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล
วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘
ณ ชมรมพุทธทิโक्ति
บริษัททิโक्ति จำกัด (มหาชน) กรุงเทพฯ

พากันนั่งตามสบาย จะนั่งขัดสมาธิก็ได้ จะนั่งพับเพียบ นั่งตามอัธยาศัย นั่งให้สบาย เพราะว่าวันนี้เป็นวันสำคัญ ที่พวกเรามาร่วมกันวันนี้ เป็นวันที่พวกเราจะได้ระลึกถึงพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์นั้นละ เห็นว่า ชาวพุทธที่ถือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ถือศาสนา ก็คือว่าให้ระลึกอยู่เสมอ ถ้าเราระลึกอยู่เรื่อยให้ชำนาญ ความชำนาญนี้จะเป็นหนทางแห่งรู้ รู้อะไร ก็รู้ที่ตัวของเรานี้แหละ ตัวของเรานี้มันเป็นสิ่งที่แปรปรวน แปรปรวนอะไร คือว่ามันไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงยั่งยืน ไม่คงไม่ทนไม่ถาวร นับวันที่จะกร่อนไปเรื่อย ถูกแสงแดดถูกอะไร ถูกลมถูกแล้ง ก็ค่อยหมดไปๆ

วันนี้เป็นวันที่พวกเราจะได้มาระลึกพิจารณา จะลืมตาก็ได้ จะหลับตาก็ได้ ท่านว่าภาวนา แต่ถ้าลืมตาดูมันจะเห็นหลายอย่าง ถ้าหลับตาดูจะเห็นแต่ลมหายใจเข้าออก ลมเข้าไม่ออกมันก็ตาย ลมออกไม่เข้ามันก็ตาย มันตายอยู่ ถ้าเราระลึกถึงความตายอยู่เสมอ ท่านว่าเป็นผู้ที่ไม่ประมาท เพราะว่าลมหายใจเข้าออกบางทีมันก็

คล่อง บางทีมันก็ไม่คล่อง แต่ว่ามันก็เดินของมันอยู่อย่างนั้นแหละ เหมือนอย่างนาฬิกาที่มันก็เดินอยู่ หมุนไปหมุนมา ถ้าเราละลឹกพิจารณาตั้งสติอยู่ที่ลมหายใจเข้าออก ท่านว่าจิตตภาวนา คือว่าทำจิตใจของเราให้รู้ขึ้นมาที่ลมหายใจ ท่านว่าพิจารณาลมก็คือพิจารณากายเหมือนกัน เพราะว่ากายมันอาศัยลม มันอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าพิจารณาลม **ท่านก็ว่าพิจารณาความตาย เพราะว่าของสองอย่างนี้ อาศัยซึ่งกันและกัน นามธรรมกับรูปธรรมนี้**

แต่ว่าพวกเราไม่ได้ระลึกอยู่เสมอมันก็เลยลืมๆ หลงๆ ความหลงความลืมนั้นแหละ มันเป็นเหตุให้พวกเราล่าช้า จะทำอะไรวันนี้ ก่อนวันนั้นก่อนอยู่นั้นแหละ หาแต่เรื่องที่จะหลอกตัวเองอยู่นั้นแหละ มันก็เลยช้า เดินไม่ถึงจุดหมายปลายทาง เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าให้ระลึกอยู่เสมอ ยกจิตขึ้นพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาธรรม กายเวทนาจิตธรรมนี้เพิ่นว่าเป็นเครื่องโคจรของจิต ถ้าจิตได้มีอารมณ์อยู่ จิตจะรักษากิจตัวเอง เป็นจิตที่อ่อนโยน เป็นจิตที่ควรแก่การทำงาน เราจะทำให้มันเป็นจิตที่อ่อนโยนได้ ก็ต้องดัดต้องแปลงต้องแก้ไขกันอยู่ ไม่ใช่ธรรมดา เราจะมาทำเอาง่ายๆ ทำเอาบีบเดียวไม่ได้ เพราะว่ามันของละเอียด ท่านว่ามันประณีตนัก สุขุมนัก สุขุมนัก ประณีตนัก นี่ ท่านว่าคนมันไม่ได้้อยากจะทำ แต่ถ้าทำได้แล้วละเพิ่นว่ามีประโยชน์มาก อย่างพระพุทธเจ้าท่านทำมาก่อนแล้ว พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านก็ทำตัวอย่างมาแล้ว แต่ว่าพวกเราน่ะไม่้อยากทำ เพราะอะไร เพราะมันขัด มันทำยาก

คล้ายๆ ว่ากินของที่ไม่แ่สลงนั้นแหละ ของฝาดๆ กินก็ไม่ค่อยจะอร่อย แต่ว่ากินลงไปแล้วมันเป็นยา ของขมนะลิ ไม่้อยากจะกิน

เอาแต่ของหวานๆ นั้นแหละ พอกินมันถึงกลืนง่าย นั้นแหละ กิเลส
 นี่มันคล้ายๆ ว่าของหวานนั้นแหละ มันไปง่าย มันก็เลยชอบ ทำไปสิ
 อย่างนั้น แต่ก็รู้อยู่ว่ามันของไม่ดี แต่ว่าทำไมถึงไปล่องเลพ อย่าง
 พวกยาเสพติดหรือพวกอะไรนี้แหละ เขาก็รู้ว่ามันผิดกฎหมายอยู่
 ทำไมถึงไปทำ เพราะว่าความหลงตัวนี้ คนเราก็กินเข้าไป จนเอาไป
 เอามาเลยเกิดเรื่อง ที่แรกก็ไม่มีไร ต่อไปมันก็เลยเรื่องใหญ่ขึ้นมา
 นี่แหละท่านถึงว่าให้ละเว้นเสีย อย่างที่เราสมาทานไปแล้วนี่แหละ
 คีลห้านี้ คีลห้าที่จริงก็มีอยู่แก่เราแล้ว หัวหนึ่ง แขนสอง ขาสอง
 รวมกันเป็นห้า เราก็กินมาจากพ่อจากแม่เราแล้ว แต่ว่าเราไม่ได้รับการ
 เรปปล่อยให้มันไปตามกระแสของมัน มันก็ไป เหมือนอย่างน้ำที่มัน
 ไหลลงมาจากทางเหนือ มันก็มาท่วมที่มันต่ำนะ ที่ไหนมันต่ำมันก็
 ท่วม อันนี้เหมือนกัน กิเลสมันก็ไปตามนั้นของมัน จิตมันก็ล่องไป
 ตามกระแสของมัน ถ้าเราไม่ยกมันไว้มันก็ไป เพราะมันชำนาญ ถ้า
 มันชำนาญทางไหนมันก็ไปทางนั้น

แต่ว่าที่เราทำจิตตาวานานี้มันยังไม่ชำนาญ การสวดการสีกนี้
 เรายังไม่ชำนาญ นานๆ มาทำที คือเราไม่ได้ทำติดต่อกัน มันก็เลย
 ไม่เข้าใจ แล้วก็ว่า โอ้ย เมื่อไรมันจะได้สักที ก็เพราะเราทำไม่ติดต่อกัน
 ความชำนาญไม่พอ อยากได้อยู่ไตรลักษณ์นะ โอ้ย เมื่อไรจะ
 ได้ไตรลักษณ์สักที เอ้า เราไม่ทำแล้วมันจะได้หรือ เหมือนอย่างเรา
 ไม่ได้ทำนี่แหละ เราปรารถนาอยากได้ข้าวได้อะไร มันจะไปไม่ได้
 ยังไง ปล่อยให้มันเป็นนาร้างนาป่าอยู่ มีที่ดินก็ไม่ทำอะไรขึ้นมา ไม่ทำ
 เกษตรไม่ปลูกข้าวปลูกอะไรขึ้นมา มันก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เรา
 ก็มีร่างกายอยู่ หัวหนึ่ง แขนสอง ขาสอง กว้างศอก ยาววา หนาตึบ
 นี่แหละ ถ้าเราไม่ได้ทำอะไรให้มันเลย ปล่อยให้มันเป็นที่ว่างเปล่าอยู่

มันก็ไม่เกิดประโยชน์ ศิลไม่มี ทานไม่มี สมาธิไม่มี มันจะรู้ขึ้นมาได้อย่างไร เพราะว่ามันไม่เคยระลึกทุกขังอนิจจัง เราไม่เคยระลึกเลยระลึกแต่ว่าไปทางโน้น ก็สนุกสนานเพลิดเพลินไป ตามรูปตามเสียง ตามกลิ่นตามรส มันก็ไปทางนั้นแหละ มันขำขำ

นั่นแหละ เรามาประพจน์ปฏิบัตินี้ ผู้ที่จะตั้งใจมันไม่ค่อยมีส่วนมากจะคิดว่ามันของท่ง่ายๆ ทำเมื่อไรก็ได้หรอก ไว้แก่เผ่าค่อยทำเอาก็ได้ ไปทางนั้น เพราะว่ามันขัดกิเลส มันไม่อยากทำ พุ่่มันไปทำอย่างอื่นพุ่ มันที่มันต้องการ ไปหาเที่ยวหาเตรหาอะไรตามแต่ของมัน มันอยากจะไปทางนั้น ไปของมีนเมาอะไร มันไปทางนั้น เพราะว่ามันขำขำไปทางนั้น เพราะว่าการที่เราจะมานั่งหลับตาภาวนานี้ อูย นั่งชั่วโมงหนึ่งมันนาน เจ็บก็เจ็บ ปวดก็ปวด โอ๊ย ขากก็ปวด ถ้าเรานั่งคุยกันละ บัดเดียวชั่วโมงแล้ว แนะ มันลืม อย่างเรานั่งดูทีวีนี้ ดูเขาทำโน่นทำนี่ มันลืม มันก็นั่งบัตเดียว เดียวก็ชั่วโมงแล้ว นี่ เรามานั่งภาวนานี้ โอโฮ ตั้งชั่วโมงหนึ่ง ไม่รู้ว่าเมื่อไรมันจะถึงเวลา นาฬิกาจะตีเมื่อไร ไม่เห็นมันตี มันนาน เพราะว่าจิตมันไม่ชอบ

ฉะนั้นจึงว่า วันนี้ก็เป็นวันที่พวกเรามารวมกัน หลวงตาก็อาศัยว่าได้ยินได้ฟังจากครูบาอาจารย์บ้าง แล้วเราก็อำมาเองบ้าง ผลสมผลเสกัน ก็ญาติโยมทางที่โอทีก็มีสองสามเที่ยวแล้ว อยากจะฟังหลวงตาเทศน์ ก็ไม่ใช่สักเทศน์นี้ เป็นนักเที่ยว เที่ยวจนว่าหมดเที่ยวแล้วก็อุจนสามฤดู ฤดูง ฤดูด้น ฤดูอย ฤดูไปแล้วกัน ตั้งแต่โน่น ฤดูขึ้นเขาลงห้วยก็ไป ไปอะไร ก็ไปหา หาอยู่ที่ตัวของเรานี้แหละ หาที่สงบหาที่วิเวกที่ไหนที่วุ่นท่นว่ามันภาวนายาก ท่นถึงหาที่วิเวกกาย วิเวกจิต อุปวิเวก หาที่ป่า พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสรู้ในป่า เพราะฉะนั้นอยู่

ในปานะเป็นทีวิเวก ทำให้จิตใจวิเวก เพราะไม่มีสิ่งกระทบ ท่านถึง
หาสถานที่สัปปายะ **สถานที่สัปปายะท่านว่ามันเป็นอุปการะต่อ
สมาธิ** ท่านว่าอย่างนั้น อย่างพ่อแม่ครูอาจารย์ท่านก็อยู่ในถ้ำในเหว
ในป่าในดง อยู่ในที่นากลัว เลือสางข้างอะไร เกิดความกลัวขึ้นมา
ไม่มีที่พึ่งมันก็มาระลึก

เพราะฉะนั้นจึงว่า ถ้าพวกเรามีความพยายาม ความพยายาม
อยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น อยู่ในปากก็ได้ อยู่ในที่ไหนก็ได้ เพราะว่า
อะไรมันก็อยู่กับพวกเราทั้งหมด ผมชนเล็บฟันหนังนี้ก็อยู่กับเรา
หมด คนอื่นก็เหมือนกัน ท่านถึงว่าเป็นไตรลักษณ์ ทุกขัง อนิจจัง
อนัตตา นี่มีกันทุกคน ไม่ใช่ว่าไม่มี สัตว์โลกทั้งหลายเกิดมามีตาย ถ้า
เกิดมาแล้วต้องตาย ตายกันทุกสัตว์ สัตว์ประเภทไหนก็ตาย ประเภท
สัตว์เดรัจฉาน มนุษย์ สัตว์อะไรก็ตายหมด สังขาร กายสังขารวาจา
สังขารนี้มันไม่จริงยั่งยืน ไม่คงทนถาวรนั่นแหละ วันนี้น้หลวงตากี้จะ
แสดงให้เห็นพอเป็นเครื่องเตือนใจ เอ้า ตั้งใจฟัง

นโม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสสะ
นโม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสสะ
นโม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสสะ
ยัสสะ สัทธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตาติ
อิมัสสะ รัมมปริยายัสสะ อตฺถิ สาธายัสมนฺเตหิ ลักกัจจัง
รัมโม โสตัพโพติ

พากันตั้งใจ เพราะว่าการทำจิตตภาวนานี้ **เราต้องพยายาม
ยกจิตขึ้นพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาธรรม** กาย เวทนา
จิต ธรรม เป็นชื่อโคจรของจิต ถ้าจิตเราอยู่ในอารมณ์ เรารู้เลยว่า

อารมณ์ที่มันเกิดขึ้นมาที่เราเนี่ย เราจะรู้ ยโต ยโต จะ ปาปกัง ตโต ตโต นโม นิวารเย **บาปเกิดขึ้นจากอารมณ์ใด จงห้ามใจจากอารมณ์นั้น** เพราะว่าเราระลึกล้นอ้อมพิจารณา เราเห็นอยู่ว่า อันนี้มันเกิดขึ้นมา เราไม่เอา สิ่งที่ไม่ดีเราไม่เอามันมาคิดมากอง มันก็ไม่เกิดประโยชน์ ท่านถึงว่าให้ระลึกละแต่สิ่งที่มันเป็นประโยชน์ ประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน ประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ว่าเป็นของที่ทำได้ยาก ถ้าทำได้แล้วมีประโยชน์มาก ทำให้ตัวเองนั้นแหละ แต่ทำไมถึงไม่ยอมทำ เพราะว่าความขี้เกียจขี้คร้าน นี่แหละตัวสำคัญ เดียวกับวันนั้นเถอะวันนี่เถอะ เดียวกับนอนก่อน เดียวกับอะไรก่อน มันอ้างกาลอ้างเวลาอยู่นั้น มันไม่อยากจะทำ เช่นมันลากมัน บอกมันเตือนมัน โอ เกิดมานี้ อายุนี้ น้อยเหลือเกิน ย่างเข้ามาสามสิบสี่สิบนี้มันจะมีโรคเข้ามาแล้ว มาแทรกแล้ว แต่ก็ยังพอไปได้มาได้ แต่ว่าบางคนก็ไม่ได้นะ โรคมันเข้ามามันไม่บอกนี่ เดียวกับโรคหูโรคตาโรคอะไร โรคฟัน โรคผิวหนัง โรคผิวหนังอะไร แล้วแต่มันจะเป็นขึ้นมา เราก็ไม่อยากได้ แต่มันเป็น

เรารักมันขนาดไหน ขนาดเราอาบน้ำอาบท่าทั้งเช้าทั้งเย็น เอาข้าวเอาน้ำให้กิน ห่มผ้าห่มผ่อน เขาก็ไม่ฟังคำเรา เขาก็หาแต่เรื่อง ถ้านั่งนานมันก็เจ็บ ถ้านอนหลายมันก็เจ็บ นั่นละ ความเจ็บและความแก่ แล้วก็ถึงความตาย นี่ เพราะว่าสังขารอันนี้มันไม่คงทนถาวร ไม่จีรังยั่งยืน ท่านถึงว่า **ให้เอาสิ่งที่ไม่คงทนถาวรนี้แหละ มาทำให้มันเกิดประโยชน์เสีย** เราอย่าปล่อยให้มันไปตามกระแสของมัน เอามันมาทำให้เกิดประโยชน์ สิ่งที่ไม่จีรังยั่งยืน สิ่งไม่คงทนถาวร เอามาทำให้คงทนถาวร ท่านว่าให้หาอริยทรัพย์ เป็นทรัพย์ที่คงทนถาวร ส่วนมากหาแต่ทรัพย์ภายนอกกัน ทรัพย์ภายนอกมันไม่จีรังยั่งยืน ไม่คงทนถาวร เดียวมันก็อันตรธานไป แต่ว่าทรัพย์ภายใน

นี่คือทรัพย์ที่คงทนถาวร ทรัพย์ที่ไม่อันตรธานไปได้ เพราะว่าอยู่ที่ตัวของเรา **ทาน ศีล หิริ โอตตปปะ พาหุสัจจะ จาคะ ปัญญา อันนี้เป็นอริยทรัพย์ เป็นทรัพย์ที่คงทนถาวร เป็นทรัพย์จีรังยั่งยืน** ให้มันมีเสี้ยนในตัวของเราเนี่ย ตั้งแต่เมื่อเวลาเรายังแข็งแรง ยังมีลมหายใจเข้าออกอยู่

ถ้าใกล้จะหมดลมหายใจเข้าออก ถึงจะมาระลឹกลิ้นมันไม่ทัน เพราะว่าเราไม่ได้ฝึก ไม่ได้เตรียมไว้ ก็ปล่อยให้มันไป กว่าจะมาระลឹกลิ้นได้มันไปไกลแล้ว มันคล้ายๆ ว่ามันไม่มีตนมีตัว คล้ายๆ ว่านกที่มันบินอยู่ในท้องฟ้า จิตอันนี้ มันเอายาก มันไม่มีตนมีตัว แล้วก็เหมือนปลาล่องอยู่ในน้ำนะ มันก็ไม่เห็นตัว ไม่เห็นร่องเห็นรอย นั่นแหละ คนเราถึงไม่อยากจะทำ คนถึงอยากจะไม่ระลឹกลิ้นไม่พิจารณาปล่อยเวลาล่วงผ่านไป ให้มันผ่านไปๆ แล้วก็หมดไปๆ

ร่างกายนี้สังขารนี้มันไม่อยู่คงที่ มันไม่อยู่ที่เก่า มันก็ขยับไปเรื่อย เนื้อหนังมังสาที่เราว่ายังเต่งยังตึงอยู่มันก็หย่อนไป ตาเนี่ยก็ค่อยมัวค่อยฟางไป หูก็ไม่ค่อยจะได้ยิน พูดกันก็ไม่ค่อยจะชัดเจน เพราะว่ามันแปรไปปรวนไป ฟันก็เหมือนกัน ฟันก็หลุดไป นี่ของจริงมันปรากฏให้เราเห็นแล้ว หัวมันก็ขาว มันเป็นไปอย่างนั้น มันเป็นเพราะอะไร ก็เพราะว่ามันไม่คงทนถาวร ไม่จีรังยั่งยืน ค่อยๆ กร่อนไปเรื่อยๆ แต่ว่าเรามองเห็นแล้วว่า ร่างกายของเรานี้ นับวันมันจะทรุดไปเรื่อยๆ ะ เราพยายามทำคุณงามความดีไว้เสีย เป็นทุนเป็นรอนไว้ จนกว่าเราจะหมดลมหายใจเข้าออก ก็ยังดีกว่าเราปล่อยเวลาล่วงเวลาไป “เกิดมาทั้งที จะเอาดีให้ได้ จะตายทั้งที เอาดีฝากไว้” หลวงปู่แหวน ท่านว่า

แล้วเวลาเขาอ่านประวัติ เขาก็ยังพอที่จะว่า โอ้ พ่อแม่หรือปู่ย่า ตาทวด หรือคนนั้นคนนั้น เขาเคยรักษาстил ให้พระสวตมนต์ ได้เคย เข้าวัดเข้าวา ได้ฟังเทศน์ฟังธรรม เขาก็ยังพอว่าอยู่ ถ้าไม่มีอะไรเลย เขาก็จะเอาอะไรมาอ่านประวัติ ไม่มี นั่นละ เพิ่นว่า ประวัติที่ดีๆ นั้นเขาถึงจะเอามาอ่าน ประวัติชั่ว ๆ นั้นเขาไม่เอามาอ่านหรอก มาอ่านทำไม นี่แหละถึงว่าทำความดีไว้ ก็ไม่เป็นของคนอื่น ก็เป็นของเรา เหมือนอย่างเรากินข้าวนี้ เราทำเมื่อไรเราก็ได้ เรากินเมื่อไรเราก็อิ่ม เพราะว่ามันทำเพื่อกันไม่ได้ ท่านบอกว่า ทำเอาเอง รู้เอง เห็นเอง บังคับตั้ง รู้ได้เฉพาะตน ก็รู้ที่ตัวสังขารของเรานี้แหละ มันปรุงมันแต่งไป เรารู้ ให้มันทันกับความปรุงแต่งนั้นแหละ แต่ว่าถ้าเราไม่ได้ฝึกมันไม่ทันมันแหละ มันเร็ว

มันมีแต่ความทุกข์ เราพิจารณาดู ทุกข์นี้มันเกิดตั้งแต่ออกมา นั้นแหละ ออกมาจากท้องแม่อีกทุกข์มาเรื่อยๆ ทุกข์มา **ความสุขมันอยู่ไหนละ เหมือนพยัคฆเดดท่านว่า** จะมองไปนั้นเห็นเหมือนเป็นตนเป็นตัว หหมดเวลาแล้วก็หายวับไป ความสุขแค่นั้นแหละ มีแต่ความทุกข์ทำให้นอนอยู่นั้นแหละ แต่ว่าคนไม่ได้พิจารณา ไม่ได้โอปนนิโก มันก็เลยเพลินไปลิ้มไป กว่าจะระลึกได้มันหมดแล้ว แข็งขาก็เดินไม่ค่อยได้แล้ว หูตาก็มัวไปแล้ว จะไปฝึกอะไรมันก็ฝึกยากแล้ว เพราะว่ามันหมดสภาพแล้ว ฝึกไม่ไหวแล้ว นั่นแหละ ท่านถึงว่าให้ฝึกไว้ตั้งแต่เรายังแข็งแรงนี้แหละ อะไร ๆ เราก็คพอจะทำได้ นั่งเราก็นั่งนานๆ ได้ เดินเราก็ดูไกลได้ ก็พอจะทำได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย แล้วเวลาแก่เฒ่ามา หลังก็ โย้ย ปวด นอนก็ปวด นั่งก็ปวด มันเจ็บ ทำอะไรก็มีแต่เวทนาจะเข้าครอบงำ จิตมันก็เลยเศร้าหมองไปด้วย ตามปวดตามนั่นแหละ ลืมหลงเพราะว่ามันละเอียดย จิตตัวนี้มันละเอียดย

ความโกรธความโลภความหลงนี้มันละเอียด ถ้าคนไม่ระลึกรู้ ไม่พิจารณาไม่รู้จัก คิดว่าไม่มี เพราะมันยังไม่กระทบ ถ้ามันกระทบเข้าไปละ โอ มันขึ้นมาจากไหนก็ไม่รู้ ความโกรธความโลภความหลงนี้ คล้าย ๆ ว่าไม้ขีดไฟมันอยู่ในกล่อง ลูกมันนะ มันมีหัวเชื้อไฟอยู่นั่น เวลากระทบมา มันก็เกิดไฟขึ้นมา นี่เหมือนกัน ความโลภความโกรธความหลงก็เหมือนกัน ท่านเปรียบเหมือนกับไฟอยู่ในหิน เรารู้จักไหมว่ามันมีไฟ พอเอาก้อนไปกระทบมันจะออกเสียงไปเลย อยู่ในเหล็กเหมือนกันนะ ไม่รู้จักว่ามีไฟ นั่นแหละมันซ่อนอยู่ข้างใน ก็เลสของเราเหมือนกัน มันซ่อนอยู่นั่น เวลามันโผล่ขึ้นมาที่เราเอาไม้ท่อน เพราะเราไม่ได้ฝึก เราก็ไปเป็นทาสของมันละ บัดนี้ มันก็วิ่งไปตึงไป ทำให้จิตใจของเราเศร้าหมอง ชุ่มมัว วุ่นวาย เกิดมาแล้วถ้าไม่มีทางออก บางคนก็เอาอะไร กระโดดน้ำตาย ฆ่าตัวตาย อะไรตาย ก็เพราะอันนี้แหละ เพราะจิตตัวเดียวนี้ กายมันจะรู้อะไร มันไม่รู้จักอะไรหรอก ถ้าจิตตัวนี้มันไม่พาไป

นั่นละ ท่านว่าให้ฝึกจิตนี้ให้มันงาม งามเบื้องต้น งามท่ามกลาง งามเบื้องปลาย งามเบื้องต้นได้แก่ศีล งามท่ามกลางได้แก่สมาธิ งามเบื้องปลายได้แก่ปัญญา อาทิกัลยาณัง มัชฌิมกัลยาณัง ปริโยสานกัลยาณัง งามเบื้องต้น งามเบื้องปลาย งามท่ามกลาง ท่านว่างามสามอย่างนี้ ถ้าเราอยากได้งามนี้มันทำยาก กว่าที่จะทำได้ ไม่ใช่ของทำง่าย ๆ แต่ของทำยากนี่ละ ท่านว่าให้ทำ มันเกิดประโยชน์ ไอ้ของที่มันทำง่าย มันไม่มีประโยชน์ มันทำให้เราเดือดร้อน ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า เพราะทำแล้วเดือดร้อนตามภายหลัง ความดีทำนั้นแลดีกว่า เพราะทำแล้วไม่เดือดร้อนตามภายหลัง

ท่านบอกว่า กยิรา เจ กยิราเถน **จะทำสิ่งใด ขอให้ทำจริงเถิด** ทำบากบั่น ทำจิตก็ให้จริง จริงกาย จริงวาจา จริงใจ ถ้าเราทำจริง ท่านว่าต้องเห็น ไม่วันไหนก็วันหนึ่ง แต่ว่ามันท่ายาก เพราะทำยาก นี่แหละ คนมันถึงไม่ยอมทำ ถ้าทำง่ายนี่มันก็ทำกันหมด ไปกันหมดแล้ว ถ้าให้นั่งสมาธิภาวนา เดินจงกรม ไหว้พระสวดมนต์ ไม่อยากเอา เพราะว่ากิเลสมันไม่ชอบ สวดมนต์หลายเกินไปได้ไม่ได้ ท่องก็บ่นว่าลำบาก อยากรจะได้ของง่ายๆ ของง่ายแหละมันไม่ดี พี่นะว่า **ทำอะไรก็ทำให้มันมาก ทำให้มาก เจริญให้มาก** นั่งสมาธิก็แค่ทำนาที่ เอาแหละ ทำมากไม่ได้หรอก ปวดขา มันก็ปวดนั่นแหละ ขาอันนี้ ไม่มีใครที่ไม่ปวด นั่งไปมันก็ปวดนั่นแหละ นั่นละของจริง ท่านว่า **นั่งดูของจริง** เออ นี่แหละ ของจริงมันปรากฏขึ้นมาแล้ว มันปวดขึ้นมาก็ข้างมัน เอ้า ปวดทับมันอยู่นั่น ท่านว่า มันจะเห็นแหละ มันจะรู้ขึ้นมา โอ สังขารอันนี้มันบอกไม่ได้ไม่ฟัง บอกอย่าให้มันเจ็บมันก็เจ็บ บอกอย่าให้มันปวดมันก็ปวด เนาะ เป็นอย่างนั้น

ถ้าเราเข้าใจแล้ว โอ อันนี้มันไตรลักษณ์ ท่านว่า ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา นี่แหละ ทุกขัง มันก็เป็นทุกข์ อนิจจัง มันไม่ยั่งยืน ไม่คงทนถาวร อนัตตา ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน อันนี้**ถ้าเราทำอยู่เรื่อย พิจารณาอยู่เรื่อย มันจะเข้าใจ** เพราะว่ามันก็อยู่ที่เราหมด แต่ว่าเรามันขาดการพิจารณา ขาดการระลึก ขาดความเพียรนี้ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญาของเรามันยังไม่พร้อม ถ้าพร้อมเมื่อไรมันจะไปของมันเอง นั่นละ ท่านถึงว่า ทำไปเลย ทำไปเรื่อยๆ อย่าไปปรารธนาว่าอย่างโน้น อย่างนี้ อย่าปรารธนาแต่ปาก ไม่ได้มีความเพียรเลย มันก็ไม่ได้ ปรารธนา ก็คือการทำนี่แหละ ปรารธนาอยากได้นิพพานแต่ว่าเรา ไม่ได้ไปทางนิพพานเสียแล้ว ไปทางใหม่พูน ปรารธนาเฉยๆ มันก็

ไม่ได้ อย่างที่เรามากรุงเทพฯ เราไม่มาถนนเส้นที่มันมากรุงเทพฯ มันก็ไม่ถูก มันเป็นอย่างนั้น

นี่ละ ให้เราเข้าใจว่า ตัวสังขารอันนี้มันปรุงมันแต่ง กายสังขาร วาจาสังขาร ใจสังขารนี้ มันปรุงแต่งอยู่นี้ เราไม่ให้มันปรุงไม่ได้ แต่ว่าปรุงในทางที่ถูก ปรุงในทางที่มีประโยชน์ เหมือนอย่างเราปรุงอาหาร นี่ละ ถ้าเราใส่ของเค็มเกินไปมันก็ไม่อร่อย ไม่ใส่พริกใส่เกลือมันก็ไม่อร่อย นี่ก็เหมือนกัน เราปล่อยให้สังขารตัวนี้ไปตามกระแสของมัน มันก็ไป ถ้าเราไม่ยกไว้ ให้มันอยู่ในอารมณ์ มันเอามาอยาก ดึงมันมา มันปรุงไปแล้วก็ดึงมันมา ดึงมันอยู่นั่นละ จนเข้า ยืนเดินนั่งนอน ทำหน้าที่ระลึกรู้ อยู่ ให้มันชำนาญนั่นละ มีความชำนาญแล้วมันจะรู้ขึ้นมาเอง ถ้าเราไม่ได้ทำมันจะไปชำนาญได้อย่างไร ไม่มีหรอก

รุ่นครูบาอาจารย์ฝึกกันจนรอดล้มรอดตาย มันก็ยังหนีอยู่ ไปเห็นหลวงปู่แหวนท่านก็ยังมีหลงอยู่ พวกเราฝึกขนาดนี้ มันจะไม่หลงได้อย่างไร ไปเห็นแล้วว่า โอ หลวงปู่นี้ เวลาป่วยไข้เข้ามา เวทนามันครอบงำนี้มันจะหลงไปหมดเลย นั่นแหละ แต่ว่าท่านยังระลึกได้ พอลูกศิษย์ลูกหาเตือนบอกว่า หลวงปู่อย่าไปเล่นผ้า มันเหมือนไม่ได้เรื่องนะ ต้องภาวนานะ ท่านก็หยุด เวลาเวทนาครอบงำหนักๆ เข้า ก็ลืมอีก แน่ะ ต้องขนาดนั้นละ ท่านยังมีลืมอยู่ อย่างพวกเราฝึกแค่นี้ อย่างว่ามันจะไม่ลืมเลย โอ้ย ไม่ทันมันดอก จึงว่าฝึกไปเรื่อยๆ ถึงจะไม่ได้มาก ได้น้อยก็เป็นของเรา ไม่มีใครทำให้กันได้

ทำเอง รู้เองเห็นเอง ท่านถึงว่าปัจจุัตถัง รู้ได้เฉพาะตน เพราะว่าร่างกายทุกอย่างมีกันทุกคน ผมชนเล็บฟันหนัง หนังฟันเล็บผมชน อันนี้ละ ท่านให้พิจารณาอยู่นี้ **เมื่อเวลาไปวชที่แรก อุปัชฌาย์ท่าน**

ก็สอนตัวนี้แหละ ไปอยู่ป่าอยู่เขาก็ก็นำพิจารณา เกสา โลมา นขา
 ทันทา ตโจ นี่ละ ให้ดูให้มันเห็นเป็นของไม่สวยไม่งาม เป็นของ
 สกปรกโสโครก ถ้าเราไม่อาบน้ำวันหนึ่ง โอ้ย มันก็จะมึนกลิ่นมีอะไร
 ขึ้นมาเลย นี่ ท่านให้พิจารณาอย่างนี้ อุบัติสมาย์ท่านสอน เกสา โลมา
 นขา ทันทา ตโจ นี่ ผมขนเล็บฟันหนังนี่ พิจารณาอยู่ นี่ละท่านว่า
 จิตตภาวนา ตจปัญจกกรรมฐาน กรรมฐานที่อยู่กับตัวทุกคน ไม่มีใคร
 จะไม่มี ฐานอันนี้ แต่ว่าพวกเราไม่ได้พิจารณา ไม่ได้ยกจิตขึ้นพิจารณา
 ให้ยกจิตขึ้นพิจารณานี้แหละ ดูลมหายใจเข้าออก หายใจเข้าไม่ออก
 มันก็ตาย หายใจออกไม่เข้ามันก็ตาย มันตายอยู่ทุกลมหายใจเข้า
 ออกนี่

เราลองเข้าไปห้องน้ำ มันก็จะตายแล้วนี่ ไปดูซิ มันอยู่ในตัว
 ของเรามันก็พออยู่ได้ แต่ว่ามันออกไปแล้ว โอ้ย เขาให้ก็ไม่เอา
 ห่อให้ก็ไม่เอา นั่นละ อาจมเป็นของสกปรกของเน่า ถ้ามันอยู่ใน
 ห้องเรานี้ ถ้าไม่มีหนังปิดไว้นี้ก็ไม่ว่าเลยแหละ มันจะเน่าขนาดไหน
 นี่ ท่านให้พิจารณาอยู่ **ถ้าพิจารณาให้เข้าใจแล้ว ท่านว่าเป็นผู้ที่**
ใกล้ต่อพระนิพพาน เพราะฉะนั้นให้พวกเราเข้าใจ อันนี้เป็นอุบาย
 หลวงตาก็ให้อุบายเพื่อเป็นคติเตือนใจ ให้พวกเราไประลึก ให้ไป
 พิจารณา ดู มันจะจริงอย่างที่ท่านบอกไหม ถ้าจริงก็ถึงเอาไป
 ประพฤติปฏิบัติ สิ่งไหนมันดีเราก็ก็นำไปประพฤติปฏิบัติ เพราะฉะนั้น
 จึงว่าพวกเราทุกท่านทุกคนที่มาวันนี้ หลวงตาขออนุโมทนา ด้วยบุญ
 ด้วยกุศลที่เราทำไว้แล้ว ขอจงเป็นพลวปัจจัย ให้ทุกท่านทุกคนมี
 ความสุขความเจริญในพระพุทธศาสนาทุกท่านทุกคนเทอญ เอวัง

พระธรรมเทศนาของ
หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล
วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๐
ณ คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ

พากันนั่งตามอรรถาจารย์ นั่งขัดสมาธิก็ได้ นั่งหลับตาดูลมหายใจ
เข้าออกนั้นแหละ เพราะว่าส่วนมากถ้าเราไม่หลับตาก็ไม่เห็นลม
แหละ ถ้าเรานั่งหลับตาเราก็จะมองเห็นลม ลมเข้าลมออก ลมเข้า
ลมออกที่จมูกนะ เพราะว่ามันอยู่ใกล้ๆเรา แต่ เราไม่ค่อยได้น้อม
ไม่ได้นึกไม่ได้พิจารณา มันก็เลยถือว่าเป็นของไม่สำคัญ ที่จริงสำคัญ
เพราะว่า**พวกเราอยู่ได้ก็เพราะลมหายใจ** ถ้าหมดลมหายใจเมื่อไหร่
ก็เมื่อนั้นล่ะเขาจะเอาไปเผา นี่ให้เรานึกน้อมอยู่เสมอ ฉะนั้นท่านจึง
ให้นั่งสมาธิ สมาธินี้แปลว่าตั้งใจมั่น ส่วนมากใจของเราไม่ได้ตั้งมั่น
อะไรไป มันก็ปล่อยไปตามกระแสของกิเลส มันก็เลยไม่เข้าใจ
ลมหายใจเข้าออก ลมจะเข้าสั้นออกยาว มันจะเข้ายาวออกสั้น
ไม่ค่อยได้น้อมมาพิจารณา

อันนี้ท่านจะให้โอบนโยโก ให้น้อมเข้ามาใส่ตน บัจจัตตัง
เวทิตัพโพ วิญญูหิ จะรู้ได้เฉพาะตน ก็ เพราะว่าใครก็มีกันทุกคน
ไม่ใช่ว่าใครไม่มี แต่ว่าเราได้น้อมไม่ได้พิจารณา ก็เลยถือว่าไม่ใช่

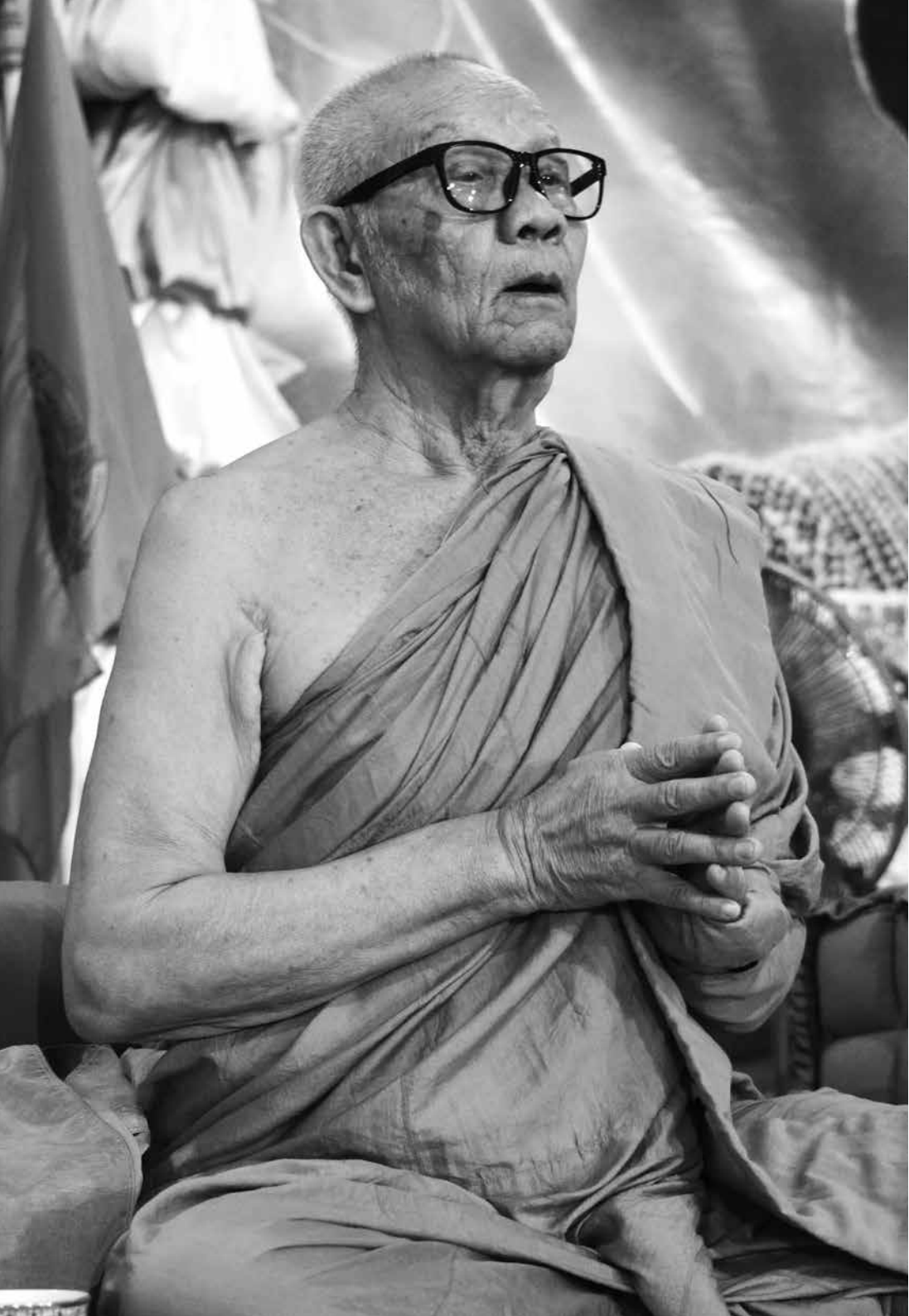
งานของเรา ที่จริงเป็นงานของเราแหละ เหมือนอย่างเรากินข้าว
นี้แหละ ถ้าเรากินข้าวเราก็อิ่ม ถ้าเราไม่กินเราก็ไม่อิ่ม จะเผื่อกัน
ไม่ได้ ส่วนมากมีแต่ปรารถนา ปรารถนาแต่ไม่ทำ มันจะได้หรือ
เหมือนอย่างเรามีไรมีนา มีส่วนมีอะไรไม่ทำอะไร ไม่ทำเกษตรขึ้น
มันก็ไม่มีอะไรขึ้น เป็นนาร้างนาเปล่า มีแต่หญ้ามีแต่อะไรรก อันนี้
ก็เหมือนกัน ธาตุ ๔ ชั้น ๕ ดินน้ำไฟลมนี้ก็ไม่ทำอะไร ก็มีแค่นั้นละ
เกิดแล้วก็ดับ เกิดแล้วก็ตาย ก็มีแค่นั้น

แต่จะให้มึนคึล คึลแปลว่างาม ท่านถึงบอกว่า อาทิกัลยาณัง
มัชฌะกัลยาณัง ปรีโยสานกัลยาณัง ที่เราสวดตอนเช้า ทำวัตรเช้า
วัตรเย็นนั้นละ ถ้าแปลออกมาเป็นภาษาไทยเราก็ว่า **งามเบื้องต้น**
ได้แก่คึล งามเบื้องกลางได้แก่สมาธิ งามเบื้องปลายได้แก่ปัญญา
ถ้าคึลสมาธิปัญญาไม่มีแล้ว ก็ไม่งาม มันจะไปงามอะไร ตัวของเรา
ไม่มีอะไรงามเลย มีแต่ของสกปรกโสโครก เต็มไปตั้งแต่หัวจรดเท้า
เราก็นั่งอยู่ว่า ของไม่สะอาดมีประการต่างๆ ก็สวดกันอยู่ แต่ว่าเรา
ไม่ได้พิจารณา ก็ว่ามันงาม แต่ว่างามในพระพุทธศาสนา งามเบื้องต้น
ได้แก่คึล งามเบื้องกลางได้แก่สมาธิ งามเบื้องปลายได้แก่ปัญญา
อันนี้ถ้าตามภาษาศาสนา ถ้าถามพระพุทธเจ้า ท่านบอกว่าไม่งาม
เป็นของที่ไม่งาม ร่างกายสังขารของเราไม่มีอะไรงาม ผมก็เหมือนกัน
ขนเล็บฟันหนังก็ไม่มีงามสักอย่าง ท่านก็ว่าเป็นของสกปรกโสโครก
เป็นของไม่สวยไม่งาม เป็นของไม่จริงยั่งยืน เป็นของไม่เที่ยงทน
ถาวร แต่พวกเราไปแปลว่ามันงาม

มันจะงามอะไร เวลามันออกจากตัวของเรานี้ ไปตกอยู่ในข้าว ก็ไม่มีใครจะกิน ใครกินผมกินชนกินเล็บ ไม่มีใครกิน โอ้ยเกลียดเลย สกปรก ถ้ามันอยู่กับเราก็อพว่าอยู่หุรอก ถ้ามันออกจากเราไปแล้วก็ ไม่มีใครอยากจะทำเลย แม้แต่น้ำมูกน้ำลายน้ำอะไรก็เหมือนกัน ถ้าอยู่กับเราก็อพจะอยู่ได้ พอดูได้ แต่ว่าออกจากเราไปแล้ว ไม่มีใคร จะจับเลย ปัสสาวะอุจจาระอะไรทุกอย่าง ไม่มีใครอยากจะทำ จับ ถ้ามัน อยู่กับเรามันก็พอยู่ได้ แต่ว่าอยู่กับเรามันก็ยังมีกลิ่นอยู่ได้ ลอง ไม่อาบน้ำอาบทำดู กลิ่นมันจะออกมาเลย มาจากไหน มันก็อยู่ ข้างในนี้ เพียงแต่หนังหุ้มอยู่เฉยๆ แต่ว่าข้างในนี้มีแต่เต็มไปด้วย เลือด เวลาไปถูกระทบอะไรหน่อยเดียวเลือดก็ไหลออกมาแล้ว เหมือนคาว แต่เราอาศัยว่าทำความสะอาด เอาสบู่อะไรมาฟอก เอา แป้งอะไรมาทา ก็พอยู่ได้ ถ้าเราลองไปทาคนหมดลมดูได้ นั่นล่ะ ถ้าหมดลม ทามันก็ไม่ขึ้น แต่ถ้ายังไม่หมดลม ถ้าทามันก็ยังดูได้ หุรอก เน้นมันเป็นซะอย่างนั้น

ถ้าเราน้อมเข้ามาพิจารณาอยู่ ท่านว่านั่นแหละจะรู้ได้เฉพาะ
ตน พระพุทธเจ้าท่านว่า ทำเองจะเห็นเอง ส่วนมากเราไม่อยากจะ ทำสิ อยากจะให้คนอื่นทำให้ ไปขอพร มันขอไม่ได้หุรอกขอศีลขอพร โอ้ย ศีลมันก็บอกให้เท่านั้นแหละ มันขอไม่ได้หุรอก ถ้ามันขอได้มัน ก็หมดแล้ว พระให้จนหมดแล้ว มันขอไม่ได้หุรอก เพียงแต่ว่าท่าน บอกให้เฉยๆ เวรมณีคือการเว้น ศีล ๕ มีกันทุกคนแล้ว หัว ๑ แขน ๒ ขา ๒ อันนี้เป็นศีล ๕ พ่อแม่เราแบ่งให้หมดแล้ว แต่ว่าเรา ไม่ได้รักษาเท่านั้นแหละ

ศีลแปลว่าให้รักษาให้เว้น เวมณีคือเว้นชะ ปาณา อทินนา
กาเม มุสา สุรา ให้เว้น นี่ศีล๕ ไม่ดีท่านก็บอก ถ้าเราไม่ทำ ก็แล้วแต่
เพราะว่าไม่มีใครจะทำให้กันได้ ท่านบอกแล้วว่าให้เว้น มันไม่ดีให้
เว้นชะ เราทำเราก็จะได้ในตัวของเราแหละ วันนี้เราก็ได้ทั้งทานทั้ง
ศีล ศีลเราก็รับไปแล้วสมาทานไปแล้ว ถึงจะไม่สมาทานก็เป็นศีล
อยู่แล้ว ลองคำนวณดูซิ หัว ๑ แขน ๒ ขา ๒ นี่เป็น ๕ รวมกันแล้ว
แต่ที่ท่านว่าให้รักษากาย รักษาวาจา รักษาใจ อันนี้ให้รักษา ถ้าเรา
สมาทานแล้วแต่ไม่ได้รักษาก็ไม่ได้เรื่อง มันก็ผิดอยู่นั้นแหละ ถ้า
เรารักษา ก็แปลว่าคนนั้นเป็นผู้ถือศาสนา ศาสนาอยู่ที่ไหนล่ะ อยู่ที่
กายอยู่ที่วาจาและอยู่ที่ใจ ถ้ากายวาจาใจเรียบร้อย มีศีล อันนั้น
เพิ่นเป็นผู้ถือศาสนา เป็นผู้นับถือแล้วปฏิบัติตาม แนะนำให้มี
ทานมีศีลมีภาวนาให้ทำเอา วันนี้เราก็มี เรามารวมกันก็ให้ทาน ถึง
จะน้อยแต่ก็เป็นของเรา

เราทำลงไปก็เป็นยังงี้ละทาน บริจาคไปเราก็สบาย ให้คนอื่น
ทานให้ผู้มีศีล แนะนำเราก็สบายใจของเรา เราก็ไม่ได้เสียตายการให้
เพราะท่านผู้ที่บวชมาแล้ว ไม่มีอะไร ออกมาจากฆราวาสแล้วไม่มี
อะไร ไร่นาสาโทการค้าขายอะไรก็ไม่มี ท่านเสียสละออกมาหมดแล้ว
ไม่เอาอะไรสักอย่าง เรือนชานบ้านช่องทุกอย่างไม่มี เพราะฉะนั้นให้
ผู้มีศีลเพิ่นว่ามีอันสงส์ แต่ว่าความตระหนี่นี้มันจะไม่อยากให้ใครได้
มันมัดไปเสมอ มัจฉริยะแปลว่าตระหนี่ ความตระหนี่มันมัดใจ
สัตว์โลก ถึงบริจาคไม่ได้ แม้บาทเดียวสลึงเดียวก็ไม่อยากบริจาค
เพราะมันตระหนี่ ถ้าเราเอาความตระหนี่ออกจากใจเราได้แล้ว ชิตังเม
ชนะแล้ว ชนะใจตัวเองนั่นแหละ ถ้าใจของเรามีศรัทธา ความเชื่อ
ในตัวของเรานั่นแหละ นั่นนะผู้ที่ถือศาสนา

**ผู้ที่นับถือแล้วปฏิบัติตาม พระพุทธเจ้าท่านว่าเป็นผู้ที่ไม่
ประมาทในตัวของเรา** เพราะว่าตัวของเราไม่มีวันจะหยุดนี้ สังขาร
ร่างกายมันแปรปรวนอยู่ตลอด เดี่ยวอันนั้นมันจะมา ก็ความแก่
ความเจ็บและความตายนั้นแหละ มันจะมาหาเรา วันใดก็วันหนึ่ง เรา
จะคิดว่าเราจะไม่เป็นไมโครได้ หมายเลขหนึ่งทุกคนเลย ไม่ต้องไป
ห่วง เราจะนอนนึกไปดูว่า ไอ้ที่เกิดมานะ พ่อแม่พี่น้องก็ตายไป
ลูกหลานตายไป คนนั้นตายไป कैเป็นยังงี้ นั่นละความไม่เที่ยงของ
สังขารอันนี้ ไม่มีใครจะอยู่ได้สักคน ถึงคราวแล้วไปกันหมด เกิดมา
แล้วต้องตาย ตายแล้วเขาก็เอาไปเผาไฟ เพราะฉะนั้นจึงว่าไม่ได้เอา
อะไรไป นอกจากบุญกุศลเท่านั้น ที่จะติดตามตัวพวกเราเหมือนเงา
ตามตัว ถ้าเราจะมัวเมาแต่อันนี้ก็ไม่ได้อะไร มีแต่กิเลสครอบงำจิต
อยู่เสมอ ไม่มีวันที่จะมีเวลามีโอกาส ถ้าเราหมดลมแล้วก็หมดโอกาส
เราทำได้ก็เมื่อยังมีลมหายใจเข้าออก จะมานั่งฟังเทศน์นั่งฟังพระ
สวดมนต์ เราทำได้ นั่นแหละเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตสังขารตัวเอง

ถ้าจะว่ายังไม่แก่ยังไม่เจ็บยังไม่ตาย แต่เขาไม่ได้บอกเราแต่ ว่า
จะเจ็บจะแก่จะตาย มากี่จะเอา มัจจุราชไม่เว้นสักคนเลย เชือดคอ
เลยนี้ ไม่มีใครจะเว้นได้สักคน แต่พวกเราให้ระลึกละอยู่เสมอ นี่แปลว่า
เป็นผู้ไม่ประมาทในสังขารตัวเอง เพราะว่าเราเกิดมาแล้วต้องแก่เจ็บ
และต้องตาย ความตายเหมือนเงาตามตัว ไม่มีใครจะพ้นได้สักคน
แม้แต่สัตว์เดรัจฉานก็ตาย หากินอยู่ที่ดินก็ตายลงที่ดินนั้นแหละ
จะบินอยู่บนท้องฟ้าก็มาตายตรงที่ดินนั้นแหละ ไม่มีใครจะไปตายอยู่
บนท้องฟ้าสักคน ตายลงดินหมด อย่างพวกนกบินก็ลงมาตายที่ดิน
ทั้งหมดแหละ ไม่มีใครจะหนีอดินไปได้ เพราะฉะนั้นให้พวกเรา
พิจารณาดูว่า มันเป็นธรรมชาติ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา เป็นธรรมชาติ

เป็นมาตั้งแต่ไหนแต่ไร ตั้งแต่เรายังไม่เกิดโน้น ก็เป็นมาแต่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าถึงบอกว่าไตรลักษณ์ แปลว่า ๓ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา ไม่มีใครจะเว้นได้สักคน

กุศลामรณังไม่ฟังใคร แม้แต่ตัวของเราก็ต้องตายกลายเป็นเถ้า จะต้องถูกเผาปฏิภูลให้สูญหาย คงไปถมจมดินสิ้นละลาย นับวันหายแลลับไม่กลับมา

อันผู้ตายไปไหนก็ไม่รู้ แต่ผู้อยู่ควรวญคร่ำเฝ้ารำหา นี่แหละธรรมชาติสังเวชเหตุมีมา กุศลामรณังไม่ฟังใคร

อันสมบัติพัสดุนและบ้านช่อง อีกเงินทองไร่นามหาศาล เป็นสมบัติจากกันไม่ทันนาน ก็จจะพาลจากกันเมื่อวันตาย

อันความดีมีสัตย์สมบัติแท้ ถึงจะแก่กายดับไม่ลับหาย จะสถิตยัตติตแนแนแทนร่างกาย คนทั้งหลายสรรเสริญเจริญพร

เมื่อเจ้ามาก็มีมืออะไรมาด้วยเจ้า เจ้าจะเอาแต่สุขสนุกไหน เมื่อเจ้ามามีมือเปล่าจะเอาอะไร เจ้าก็ไปมือเปล่าเหมือนเจ้ามา

ยศและลาภหาบไปไม่ได้แน่ มีเพียงแต่ต้นทุนบุญกุศล แม้แต่ร่างของตนก็ยังเอาไปเผาไฟ ไม่มีใครจะเอาไปได้สักคน

ฉะนั้นพระพุทธเจ้าสอนให้พวกเรา น้อมมาพิจารณารลิกอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก มันเกิดมันดับอยู่ที่ลมหายใจเข้าออกนั่นแหละ ไม่มีอย่างอื่นไม่มีหรอก ที่เราหาภายนอกอะไรกัน ก็เป็นของภายนอก เป็นของโลก เงินทองหาได้ก็เป็นของคนอื่นไป เวลาเราตายก็ไม่เห็นมีใครเอาไปได้สักคน ไร่นาสาโทเป็นของลูกของหลานของเหลนไป

ไม่มีใครเอาไปได้สักคน ถ้าพวกเขาเอาไปได้ พวกเราคงไม่ได้หาอยู่
หากินหรอก เขาเอาไปหมดแล้ว หวงกันอยู่นี้แหละ เรือกวสวไร่่นา
แย่งกันตาต้าตาแดง **ไม่เห็นใครเอาไปได้สักคน นอกจากบุญกุศล
เท่านั้นแหละที่จะติดตนตามตัวของพวกเรา** นั่นแหละท่านให้หา
เอาชะ トラบที่เรายังมีลมหายใจเข้าออก ถ้าหมดลมไปแล้ว หมด
โอกาสแล้ว ไม่ได้หอรอก นอกจากเขาจะเอาไปเผาไฟ **เราต้องเตรียม
อยู่เสมอ ไม่ว่าวันใดก็วันหนึ่งเราต้องตายแน่นอน เพราะฉะนั้น
ให้ระลึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก ท่านก็ว่าเป็นผู้ไม่ประมาท
ไม่ประมาทในวัยในสังขารของตัวเอง**

ส่วนมากกอยากจะให้คนอื่นทำให้ ไม่มีหอรอก ไม่มีใครจะทำให้
กันได้ นั่งสมาธินั่งเพียงแค่ ๕ นาที ๖ นาที มันจะไปสงบได้ยังไง
โอ๊ย ล่อเป็นชั่วโมงสองชั่วโมงยังไม่สงบเลย แล้วจะให้เจ้าของสงบ
ง่ายๆ ถ้างั้นก็ไปกันหมด... จะไปกองกันทำไมคนเต็มบ้านเต็มเมือง
ถ้ามันทำงานง่าย เข้ามาบวชก็เอาไม่อยู่ เพียงแต่มีผ้าเหลืองห่มอยู่แต่
ไม่ได้เจริญภาวนา ก็เอาอยู่ไม่ได้ เพราะจิตอันนี้มันปรุงแต่งอยู่ตลอด
เราไม่ทันเขา เขาเร็ว เหมือนอย่างนกบินในท้องฟ้า เหมือนอย่าง
ปลาอยู่ในน้ำ ไม่มีร้องไม่มีรอย เขาก็ไปของเขาอยู่ แต่ว่าผู้ที่มีปัญญา
ท่านพิจารณาเห็นว่า ร่างกายสังขารนี้ถึงคราวมันต้องไปแน่นอน
ไม่ต้องเป็นหวง ท่านก็เดินยืนนั่งนอน พิจารณาลมหายใจเข้าออก
นั่นแหละที่จะรู้เท่าทันสังขารอันนี้ ถ้าเราไม่ได้พิจารณาไม่ทันเขาหอรอก
เขาเร็วไปเร็ว จิตตัวนี้มันเร็ว

ดังนั้นจึงให้พวกเราพิจารณาเอา ไม่มีใครจะทำให้ได้หรอก
 หนึ่งว่างๆ ถึงเวลาเราก็นั่งดูลมหายใจเข้าออก **หายใจเข้าไม่ออกมัน
 ก็ตาย หายใจออกมันไม่เข้ามันก็ตาย มันตายอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน มัน
 ตายอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก** แต่ว่าพวกเรายังไม่ได้โอบนโยโก ไม่ได้
 น้อมเข้าไป ก็เลยไม่รู้จ้กว่าตัวเรากำลังจะตาย เห็นแต่คนอื่นเขา
 ตาย แล้วก็มองเห็นแต่คนอื่นเขาแก่ แต่ตัวเองไม่เคยมองกระจกเลย
 ว่าแต่ตัวเองหนุ่มมอยู่อย่างนั้น เพราะว่าจิตตัวนี้มันหนุ่มมอยู่เรื่อย
 มันไม่มีเฒ่า แต่ว่าสังขารอันนี้เป็นของเขาไปเอง มันแก่มาตั้งแต่
 โนนแหละ มันเจ็บมาตั้งแต่แม่โนนละ แม่เรากว่าจะออกเรามาได้
 เลือดไหลอ้อยไม่ธรรมดา เป็นกระเป๋โนนละ เจ็บมาตั้งแต่โนนละ
 มันก็เจ็บต่อเรามา แก่ก็แก่มา ลากมา ภาควิชาโนนว่าแก่ ภาษากลางว่า
 ลาก ลากจนมานั่งอยู่ทุกวันนี้แหละ ลากมาจนไปถึงป่าช้า นั่นละ
 เขาลากไปแล้ว ตายหมดละ หมดลมแล้วเดินก็ไม่ได้เขาก็เอาไปเผา
 เผาแล้วไม่มีอะไร กระดูกก็เอาไปทำปุ๋ยไม่ได้ สู้สัตว์เดรัจฉานไม่ได้
 เขายังมีเนื้อหนังให้คนกิน ให้อัพวกเรากัดหมดลมหายใจแล้ว อ้อย
 ใครก็ไม่อยากจะทำจับ ตัวก็แข็ง ตาก็เหลือก ไม่น่าดูเลย

นี่ท่านให้พิจารณาให้เห็นว่า **ร่างกายสังขารของเราไม่จีรังยั่งยืน
 และไม่คงทนถาวร** แต่เราก็ก้อสิ่งที่ไม่คงทนถาวรนี้แหละมาบูชา
 บูชาพระรัตนตรัย พระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ ทำให้เกิดให้มีขึ้น
 ในตัวของเรอ อันนี้เพิ่นว่า **สิ่งที่ไม่มีสาระสิ่งที่ไม่มีแก่นสาร** เราทำให้
 มีสาระให้มีแก่นสาร ก็คือเรามารักชาติล มาให้ท่าน มาไหว้พระ
 สวดมนต์ เรอไม่ปล่อยให้ไปเปล่าเวลาผ่านไปโดยไม่ค่านึง ถึงเวลาเรอ
 ก็สวดไป สวดมนต์ไหว้พระท่านว่าเป็นอาหารใจอันหนึ่ง เพราะใจ

ของเรามันสงบยาก กว่าจะสงบ เราจะไปนั่งเฝ้าเลยไม่ได้ ต้องทำให้มันเหนื่อยก่อน สวดกันไปเป็นชั่วโมง แล้วก็มานั่ง เพราะว่าจิตของเรามันเฝ้าไม่อยู่ เฝ้าง่าย ๆ เราต้องอาศัยบริการกรรมสวดมนต์สวดให้มากๆ แล้วจิตค่อยๆ อ่อน ก็จะค่อยเข้าใจไปเรื่อยๆ เหมือนอย่างเราศึกษาภายนอกนั้นแหละ แต่ก่อนเราก็ไม่รู้จักกอกไก่ขอไข่อะไร ตั้งแต่เกิดมา ก็เรียนมาจนได้เป็นปริญญาต่อกเตอร์ก็อย่างนี้แหละ เรียนทางธรรมก็เหมือนกัน เรียนทางจิตยิ่งละเอียด ไม่เหมือนเรียนหนังสืออย่างนี้ เพราะมันไม่มีตัวตนมีตัว ต้องเรียนอยู่เรื่อยๆ จนทำให้เต็ม เข้าเย็นเย็นดินนิ่งนอน ท่านต้องทำอยู่ตลอด ถึงจะเข้าใจ โอ้มันเป็นอย่างนี้นะ ท่านจึงบอกว่าเป็นโอปนนิโก น้อมเข้ามาใส่ตัว น้อมเข้ามาในใจ พวกเรามันก็ไม่ได้ทำ มันก็จะไปรู้ได้ยังไง เพราะว่าจิตตัวมันเร็ว ไม่ทันเขา

ท่านจึงให้นั่งดูลมหายใจเข้าออก นิ่งนานๆ เข้าไป ปัญญาค่อยเกิดขึ้นมา เพราะว่าทุกคนมันต้องเจ็บ นั่งอยู่นานมันต้องเจ็บ แล้วความแค้นค่อยมา ตามมาเรื่อยๆ นั่นแหละค่อยหมดไปหมดไป แก้ไปเรื่อยๆ ผู้ที่ถึงเวลาหนักๆ เข้าเดินไม่ได้ แต่ว่าจิตมันไม่แก่ มีแต่กายนี้มันแก่ ลักไม้เท่านั้นแหละ หัวก็ขาาก็หงอกอะไรทุกอย่างก็ค่อยร่วงค่อยหล่นไป ถ้ามันอายุเจ็ดสิบแปดสิบไปแล้วมีแต่มีแต่จะหลุดหล่นไปเรื่อย มันก็ดีแต่เวลาสี่สิบสามสิบนี้แหละ ถ้าขึ้นเลขหกเลขเจ็ดไปแล้วมีแต่โรค จักขุโรค โสตรโรค กายโรค โรคทั้งนั้น ๓๒ ประเภท มันจะมากินจนหมดเลย ไม่เหลือ

เห็นหลวงปู่บุญมา ภูหัน หลวงปู่ไปเยี่ยมมา อู้ย ยังเหลือแต่ กระดุก กินจนหมด หนึ่งกับกระดุกเหนียวหุ้มเฉยๆ หมดเลยเนื้อไม่มี แข็งหมด หลวงปู่บุญมาเก๋าสิบกว่าปี อัมพาตอัมพฤกษ์เข้าไปแล้ว หมดเลยไม่มี แต่ท่านยังฉันยังอะไรได้ ยังพอประทังไป แต่ว่าเนื้อ มันไม่มีแล้ว มันกินจนหมด เส้นเอ็น หนึ่งหุ้มไว้ หนึ่งก็ค่อยลอก ค่อยร่วงลงไป ไปเรื่อยๆ โอ้ มันเป็นอย่างนั้น แต่ว่าพวกเราที่ยังดี ยังมีโชค ยังพอที่จะไปได้มาได้ ทำบุญทำทาน ร่างกายยังแข็งแรง แปลว่าเรามีโชค เออ นี่แหละอยู่ด้วยบุญ ถ้าหมดบุญแล้วไม่มีอะไร จะดี หมดเลย ร่างกายสังขารอันนี้เขาก็เอาไปเผาหมดแหละ

ฉะนั้นวันนี้หลวงตาให้อุบายพอเป็นคติเตือนใจ เพราะฉะนั้น จึงขอให้พวกท่านคณะศรัทธาทุกคนวันนี้ที่มหาวิทยาลัย ลูกหลาน ที่มาศึกษาเล่าเรียน ก็ขอให้ตั้งอกตั้งใจ ให้ได้สมความตั้งใจสมความ มุ่งมาดปรารถนาทุกสิ่งทุกอย่างทุกประการ ด้วยประการฉะนี้ เอวัง.

ดวงตาเห็นธรรมที่ภูทอก

ศิษย์ : ขอโอกาสครับ หลวงปู่ได้ดวงตาเห็นธรรมที่ไหนครับ
หลวงปู่ : ได้จากท่านอาจารย์จวน (กุลเชฐโฐ) ที่ภูทอก นับแต่
ท่านเทศน์ให้ฟังคราวนั้น หลวงปู่ไม่มีความคิดที่จะสึกอีกเลย

จิตใจเดินหน้าดีจึงอยู่นาน

ศิษย์ : ตอนหลวงปู่ไปหาหลวงปู่แหวนท่านว่าอย่างไรบ้างครับ
หลวงปู่ : หลวงปู่แหวนถามว่าคณะนี้มาจากไหน พอ
กราบเรียนท่านว่า มาจากบนดอยพวกมูเซอ ท่านก็ถามว่า อยู่ที่นี่
นานไหม? บอกท่านไปแล้ว ท่านก็หัวเราะว่า อยู่ยาวนานกว่าเราอีก เรา
อยู่ไม่นาน เราอยู่บนดอยกับพวกมูเซอ ลำบากมาก บิณฑบาตก็ได้
เกลือบ้าง เมียงบ้าง ฉันทับข้าว แต่จิตใจเดินหน้าดีจึงอยู่นาน

อาการของกายคืออาการของกาย

หลวงปู่เล่าว่า ท่านเคยอุปฐากดูแลพ่อแม่ครูอาจารย์ที่ได้ชื่อว่าเป็นพระอริยะ และหลวงปู่เองก็เชื่อว่า พ่อแม่ครูอาจารย์ของท่านรูปนั้นบรรลุนิพพานแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้จิตจะพ้นไปแล้ว แต่เมื่อกายยังไม่พ้น บางครั้งบางครั้งเมื่อกายมีความแปรปรวน กายก็จะแสดงอาการของกายบางประการออกมา ลักษณะอาการเช่นนั้น ปุณฺณใดที่ไม่มีภูมิจิตภูมิธรรมก็อาจจะคิดไปในทางอกุศลได้

หลวงปู่เตือนลูกศิษย์ว่า “อย่าประมาทพ่อแม่ครูอาจารย์เป็นอันขาด อาการของกายก็คืออาการของกาย มันจะเป็นไปตามธาตุขันธ์ของมัน แต่จิตท่านพ้นจากอาสวะแล้ว ฉะนั้น ปุณฺณทั้งหลายนั้น พึงฝึกจิตของตนเองให้ดี”

โดนผีหลอก

ศิษย์ : หลวงปู่เคยโดนผีหลอกไหมครับ

หลวงปู่ : เคยครั้งหนึ่งที่ถ้าพระสบาย หลวงปู่หลวง (หลวงปู่หลวง กตปุญฺญ วัดป่าสำราญนิवास อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง) ท่านอยู่ข้างล่าง เรากับพวกพระหนุ่มอยู่บนเขา หลวงปู่หลวงบอกแล้วว่า ถ้าพระสบายเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ จะทำอะไรก็ให้ทำด้วยความเคารพ คืบหน้านั้น หมาหอนตลอด ทั้งที่วัดถ้าพระสบายไม่มีหมา เราฟังนานเข้าก็เลยขว้างเก็บ(รองเท้า)ข้างหนึ่งออกไป บอกหาอยู่ได้ พระจะหลับจะนอน พอนอนได้สักพักมีเงาใหญ่มาบีบคอ

ศิษย์ : แล้วหลวงปู่ทำยังไงครับ

หลวงปู่ : ว่าคาถา ส่วนชาว่งๆ ก็ยื่นออกไปสิ (หัวเราะ)

ศิษย์ : คาถาอะไรครับ

หลวงปู่ : คาถาได้มาจากหลวงปู่ฝัน (อาจาโร) เอาไหม แต่ห้ามจดนะ บอกคนเดียว จำได้ก็จำ แต่ห้ามจด จำไม่ได้ก็แสดงว่าไม่มีบุญกับคาถานี้

รุดงค์หลวงทาง

ศิษย์ : หลวงปู่สนิทกับหลวงปู่กวง (หลวงปู่กวง โกสโล วัดปานบุญ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่) หรือครับ (ถามเพราะท่านเพิ่งกลับจากงานบุญวัดหลวงปู่กวงมาหมาดๆ)

หลวงปู่ : สนิทกัน รุดงค์ร่วมกันมานาน มีหนหนึ่ง อยู่กันสามรูป ท่านกวงและท่านประสิทธิ์ (พระอาจารย์ประสิทธิ์ ปุณณมากโร วัดป่าหมูใหม่ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่) บนเขามูเซอ วันหนึ่งท่านประสิทธิ์ชวนไปดูพระอาทิตย์ตกดินที่หน้าผา เดินกันไปตั้งแต่บ่ายสามโมง จนเย็นจนคำก็ไม่เห็นหน้าผา เคยผ่านมามาว่า มันอยู่ตรงนั้นๆ แต่ก็ไม่เจอ เดินหลงไปกระทั่งเช้าอีกวันค่อยกลับมาถึงที่พัก พระอาทิตย์ตกที่หน้าผาก็ไม่เห็น เช้าวันนั้นก็ได้ฉันข้าวเพราะมัวแต่หลงทางกัน ว่าแล้วท่านก็หัวเราะอย่างขำๆ

ชีวิตพระธุดงค์

ศิษย์ : หลวงปู่ธุดงค์ไปกับหลวงปู่กวางบ่อหรือครับ

หลวงปู่ : บ่อ ตกทุกซั้ได้ยากด้วยกันก็เคย ครั้งไปภาวนาบน
ดอยพวกมูเซอ ต่างแยกย้ายกันไปปักกลด หลวงปู่กับท่านประสิทธิ์
ไปปักกลดบนที่เนิน ท่านกวงไปปักกลดอยู่ที่ราบเชิงเขา เรียกให้มา
อยู่บนเนินก็ไม่มา ลักพักน้ำป่าไหลมา พัดท่านกวงตกลงไปชอกเขา
มันเป็นหลุมลึกลงไป เรากับท่านประสิทธิ์ต้องเอาจีสองผืนมาผูก
หย่อนลงไปให้ท่านกวงจับ แล้วช่วยกันดึงขึ้นมา ท่านกวงเลอะโคลน
เหมือนอาบซ็อกโกแลตเลย ชีวิตพระธุดงค์ก็อย่างนี้ ผูกพันกันเพราะ
ผ่านทุกข์ผ่านยากมาด้วยกัน ท่านเล่าอย่างซ้ำๆ และลุกขึ้นแสดงให้ดู
ด้วยว่า ตอนนั้นผูกจีสองผืนแบบไหน ทำกันเป็นปมอย่างไร

ความทรงจำถึงเพื่อนสหาย

หลวงปู่มีความทรงจำเกี่ยวกับพ่อแม่ครูอาจารย์และเหล่า
สหายธรรมิก่อนข้างแม่น ท่านเคยเล่าว่า เคยไปอยู่ภูวนากับหลวงปู่
บุญฤทธิ์ ปณฺโฑโต ที่ยอดภูกระดึงซึ่งอากาศหนาวมากจนต้องเอามุ้ง
มาห่มตัว ท่านว่า “อยู่ภูกระดึงอยู่กับสองฤทธิ์” หมายถึง หลวงปู่
บุญฤทธิ์ และสามเณรชาวลิต ซึ่งต่อมาเณรรูปนี้ได้ไปอยู่กับหลวงปู่
หล้า เขมปฺโต ที่วัดบรรพตคีรี (ภูจ้อก้อ) อำเภอหนองสูง จังหวัด
มุกดาหาร ใครที่เคยฟังหลวงปู่เล่าสนทนาธรรมกับหลวงปู่บุญฤทธิ์
เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นก็เพราะหลวงปู่บุญฤทธิ์กลับจากต่างประเทศ
แล้วได้เมตตาไปเยี่ยมเณรชาวลิตที่วัดภูจ้อก้อนั่นเอง

กับหลวงปู่เสถียร คุณวโร วัดถ้ำพระภูว หหลวงปู่เล่าว่า ท่านกับหลวงปู่เสถียรและพระอาจารย์ปิ่น ปิยธมโม รุดงค์ด้วยกันอยู่นาน มีความผูกพันกัน หลวงปู่เสถียรบวชหลังท่านสองเดือน และหลวงปู่ก็ไปวัดถ้ำพระภูวตั้งแต่สมัยพื้นที่แถวนั้นยังเป็นสีชมพู มีคอมมิวนิสต์อยู่ ท่านว่าแถวนั้น ไข้มาลาเรียชุมมาก หลวงปู่เล่าว่า ตัวท่านเองอาพาธเพราะมาลาเรียสองครั้ง คือ ที่ชะเชิงเทราและจันทบุรี หายจากอาการอาพาธเพราะยาควินินและยาส้มซึ่งได้สูตรมาจากพระอาจารย์ปิ่น อาจาโร

สำหรับ พระอาจารย์ปิ่น ปิยธมโม ต่อมาถูกคอมมิวนิสต์สังหารเพราะเข้าใจผิด คิดว่าท่านเป็นสายลับของทางการ หลวงปู่เคยปรารภว่า อยากเอาอัฐิของพระอาจารย์ปิ่นมาบรรจุเจดีย์ แต่ความปรารถนานี้ก็ยังไม่บรรลุผล

กับหลวงปู่เปื้อง จานงโร วัดสันติวัฒนา อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ศิษย์ผู้ใหญ่ของหลวงปู่คำดี ปภาโส นั้นท่านว่ารู้จักกระทั่งบิดาของหลวงปู่เปื้อง “บ้านนี้ผู้ชายออกบวชหมด พ่อท่าน หลวงปู่เปื้อง น้องชาย ออกบวชหมดทุกคน”

เมื่อถามถึงครูบาอาจารย์อาวุโสรูปนั้นรูปนี้ หลวงปู่มักจะเล่าถึงความสัมพันธ์และความมักคุ้นเป็นอย่างดี ไม่ว่า หลวงปู่ลือ ปุณโย วัดป่านาทมวนาวาส หลวงปู่เนย สมจิตโต วัดป่าโนนแสนคำ หลวงปู่สรวง สิริปัญโญ วัดป่าศรีฐานใน หลวงปู่วิไลย์ เขมियो วัดถ้ำพญาช้างเผือก หลวงปู่บุญเพ็ง เขมาภิรโต วัดถ้ำกลองเพล หลวงปู่คำบ่อ จิตปัญโญ วัดใหม่บ้านตาล หลวงปู่จันทร์เรือน คุณวโร วัดถ้ำสหาย หลวงปู่สมบุรณ์ กนตสีโล วัดป่าสมบุรณ์ธรรม หลวงปู่วิชัย เขมियो วัดถ้ำผาจม ฯลฯ

หลวงปู่เนย สมจิตโต เป็นครูบาอาจารย์รูปสำคัญรูปหนึ่ง ที่คอยช่วยดูแลระดับปกครองจิตใจหลวงปู่ครั้งยังเป็นพระหนุ่มพรรษาน้อย ยังลังเลว่าจะสึกดีหรือไม่สึกดี จนผ่านพ้นช่วงเวลานั้นมาได้

เป็นพระไม่มีงานทำ

หลวงปู่มักจะทำไม้กวาดบ้าง เกะสลักบ้าง บ่อยครั้งก็ถักเชือกข้อมือ บางทีก็ถักเชือกเป็นสร้อย ท่านว่า ได้วิชาถักเชือกนี้มาจากหลวงปู่คำบ่อ จิตปัญโญ วัดใหม่บ้านตาล จังหวัดสกลนคร ลูกศิษย์เคยถามท่านว่า ไม่เห็นหลวงปู่นั่งภาวนา ท่านตอบว่า ไม่มีงานอะไรแบบนั้นที่ต้องทำอีกแล้ว “เราเป็นพระที่ไม่มีงานทำ” หลวงปู่พูดพลางหัวเราะซ้ำๆ

วาสนา

ศิษย์บางคนก็รับใช้อุปัฏฐากหลวงปู่ นั้น บางคนก็มาแบบแปลกๆ เช่น บางคนมาเพราะเขาไปทำบุญกับหลวงปู่พัก สันติธัมโม วัดเขาน้อยสามผาน จังหวัดจันทบุรี แล้วหลวงปู่พักซึ่งนั่งติดกับหลวงปู่บอกลูกศิษย์ว่า ให้พากันไปดูเลหลวงปู่สมหมายนะ ตั้งแต่ นั้นมาก็เลยได้ดูแลท่านมาจนท่านละชั้นก็มี

ที่นับว่าแปลกมากคือ ศิษย์ชาวอินโดนีเซียผู้หนึ่งเล่าว่า เขาเห็นหลวงปู่ครั้งแรกตอนที่หลวงปู่ไปบุโรพุทโธ ที่เมืองมาเกอลัง เกาะชวา

ประเทศอินโดนีเซีย ชายหนุ่มคนนี้เป็นเจ้าของกิจการร้านนวดแห่งหนึ่ง พอเห็นหน้าหลวงปู่แล้วรู้สึกผูกพัน เคารพรักอย่างบอกไม่ถูก เหมือนกันว่า ทำไมถึงรู้สึกอย่างนั้น บอกได้แต่ว่า เหมือนรู้จักกันมานานนม พอหลวงปู่กลับมาเมืองไทยแล้ว เขาก็ยังคิดถึงหลวงปู่อยู่เสมอ วันหนึ่งเลยตัดสินใจมาเมืองไทย โดยไม่รู้จักอะไรทั้งนั้น ไม่รู้ว่าท่านอยู่ที่ไหน ชื่อวัดอะไร เพราะอ่านภาษาไทยไม่ออก แต่ก็ตัดสินใจมา โดยมีแต่กระดาษแผ่นหนึ่งซึ่งมีชื่อหลวงปู่กับชื่อวัดและจังหวัดเป็นภาษาไทยอยู่ในมือ เมื่อลงเครื่องบินที่สนามบินดอนเมือง แล้วก็ยื่นกระดาษแผ่นนั้นให้คนขับแท็กซี่ แต่คนขับแท็กซี่ก็พาเขาามาส่งถึงวัดที่จังหวัดนครปฐมจนได้ เขาอาศัยนอนในศาลา บิบนวดให้หลวงปู่อยู่สองอาทิตย์ค่อยกลับประเทศไป ตลอดเวลานั้น เขาเรียกหลวงปู่เป็นคำภาษาอังกฤษว่า Father ซึ่งแปลว่า พ่อ ตลอดสองอาทิตย์นั้น หลวงปู่สอนให้เขารู้จักการนั่งสมาธิ เดินจงกรม จนภาวนาได้ผลในระดับหนึ่งเลยทีเดียว

ความกตัญญูของหลวงปู่

หลวงปู่เป็นผู้มีความกตัญญูอย่างมาก ท่านเล่าว่า มารดาของท่านเสียชีวิตตั้งแต่ท่านยังเด็ก ท่านเลยคิดมาตลอดว่า จะทำอะไรเพื่อทดแทนพระคุณแม่ได้ ท่านบวชก็เพราะอยากทดแทนพระคุณให้แม่ เพราะคนอีสานถือคติว่า การบวชคือ การแทนคุณมารดาบิดาที่ดีที่สุด ไม่เพียงแต่บวชให้แม่ แต่กับพ่อแม่ครูอาจารย์ของท่าน ไม่ว่ารูปใดที่ท่านรู้ชื่ารู้ว่าอาพาธ หรือไม่มีคนดูแล ท่านจะไปดูแลอุปัฏฐากอย่างดี บางรูปถึงกับละชั้นธำมณีในอ้อมอกของท่านก็มี ท่านทำอย่างนี้

มาตั้งแต่เป็นพระหนุ่ม ไม่เว้นกระทั่งสูงวัยเป็นหลวงปู่หลวงตาของใครๆ แล้ว

เมื่อท่านมาจำพรรษาที่วัดป่าอนาลโย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และได้ทราบข่าวว่า หลวงปู่มหาบุญมา ปุณณวนโธ วัดป่าภูหนามบรรพต อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพ่อแม่ครูอาจารย์อีกองค์หนึ่งของท่านอาพาธหนัก ท่านจึงไปรับหลวงปู่มหาบุญมาพามาพักรักษาที่วัดป่าอนาลโย โดยดูแลอุปัฏฐากอย่างใกล้ชิด และเมื่อหลวงปู่มหาบุญมาอาพาธหนัก ท่านก็พาหลวงปู่มหาบุญมาไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลสนามจันทร์ โดยหลวงปู่จะมาเฝ้าอุปัฏฐากดูแลด้วยตัวของท่านเองทุกวัน เป็นเวลาถึงสองปี กระทั่งหลวงปู่มหาบุญมามีอาการดีขึ้นแล้วจึงเดินทางกลับไปวัดป่าภูหนามบรรพต และมรณภาพที่นั่น

คติธรรม

มีลูกศิษย์ของหลวงปู่บางคนซึ่งเป็นนักภาวนา ได้บันทึกคติธรรมสั้นๆ ของหลวงปู่เอาไว้ คติธรรมเหล่านี้เกิดจากการตอบคำถาม ที่เขาภาวนาแล้วมีปัญหา แล้วไปกราบเรียนถามท่าน โดยมีสาระและวันเวลาที่ท่านพูดไว้ดังนี้

“หนุ่มเอ๋ย...ทำให้มาก ปฏิบัติให้มาก แล้วจะรู้เองเห็นเอง”.

๒๔ ก.ค. ๒๕๖๒

ถาม : จิตของพระอรหันต์ยังมีเผโลบ้างมั้ครับ?

หลวงปู่ตอบทันทีว่า : ไม่มี!

“ทุกข์หรือสุข อยู่ที่เรา”

๕ มี.ย. ๒๕๕๗

“หลับล้มไหลเลอะ ตื่นตั้งตรงเต็ม”

๔ ม.ค. ๒๕๖๐

“จะติดหรือจะตัด มันอยู่ที่เรา”

๖ ก.ค. ๒๕๖๐

“เมตตา สัมมาชีพ เมตตา สัมมาชีพ เมตตา สัมมาชีพ เมตตา สัมมาชีพ”

๒๔ ม.ค. ๒๕๕๖

“วาสนาบารมีนั้น เราสามารถสร้างขึ้นได้ ทำให้เกิดแก่ตัว
ได้ วิธีสร้างวาสนาบารมีก็คือ ปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม ๓ ประการ
ครบถ้วน คุณธรรม ๓ ประการนี้คือ

๑. ปุพเพกตปุญญตา (ได้สั่งสมบุญกุศล ‘ทาน ศีล ภาวนา’
ไว้ดีพร้อมแล้วทั้งในอดีต และปัจจุบัน)

๒. ปฏิรูปเทสวาสะ (ได้อาศัยอยู่ในภูมิประเทศที่เหมาะสม)

๓. อุตตสัมมาปณิธิ (ได้ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ คิดดี พูดดี ทำดี)”

๒๘ พ.ค. ๒๕๖๑

“ความไวของจิตนั้นเปรียบได้กับการเคลื่อนไหวของปลาและ
นก ซึ่งไม่ทิ้งร่องรอยในน้ำ และบนอากาศ”

๓ ม.ค. ๒๕๖๑

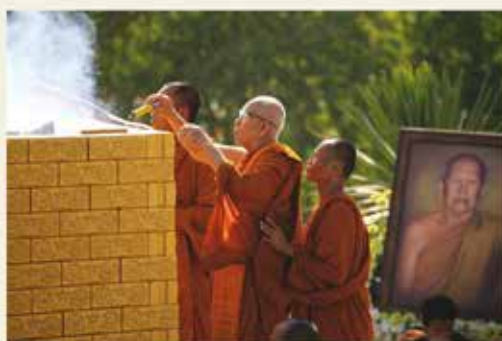
“พิจารณาการเกิดดับของลมหายใจ เพื่อให้เห็นความเสื่อมที่
ปกปิด ต่างกับความเสื่อมที่เปิดเผย เช่นความแก่ ความเจ็บ ความตาย”

๓ ม.ค. ๒๕๖๑

**จะติดหรือจะตัด
มันอยู่ที่เรา**

หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล

หลวงปู่กับ
หลวงปู่สิงห์ทอง ปภากรโ (บน)
หลวงปู่คุณ สุเมธ (กลาง)
หลวงปู่สอ พนฺธุโล (ล่าง)

หลวงปู่กับ
พระอาจารย์ประสิทธิ์
บุญมมากโร (บน)
พระอาจารย์ไผ่
อินทสิริ (กลาง)
หลวงปู่สมภาร
ปญฺญาวโร (ล่าง)

หลวงปู่รับมูทิตาจิตจาก หลวงปู่สมภาร ปณณวโร
หลวงปู่ทองสุข จิตปัญโญ และหลวงพ่อเข็ม สุชีโว

หลวงปู่เมตตาบุกเบิกสร้างวัดป่าอนาลโย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ทำให้มาก ปฏิบัติให้มาก
แล้วจะรู้เองเห็นเอง

หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล

หายใจเข้าไม่ออกก็ตาย หายใจออกไม่เข้าก็ตาย
หายใจเข้าหายใจออกก็ตาย
มันตายอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน มันตายอยู่ทุกกลมหายใจ
ดังนั้นจงพากันรักษาใจ

หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล

